

● **Marte Gerhardsen** | 20 Ny kost i Utdanningsetaten ● **Reportasje** | 22 Samkjørt liv og røre i Bamble
● **Aktuelt** | 24 Ny vurderingspraksis i Tromsdalen ● **Intervju** | 28 Kunne ikke lese – ble spesialpedagog

UTDANNING

10

13. SEPTEMBER 2019

utdanningsnytt.no

Skolesjefen etter to år
med Veilederkorpset:

«De kunne ikke komme
utenfra og tenke at de
hadde alle løsningene»

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngrén
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Hovedsaken: LEDERE UNDER VEILEDNING

Elevene i Vaksdal hadde lavere standpunkt-karakterer enn landsgjennomsnittet. Derfor hentet kommunen inn et statlig veilederkorps i to år for å få hjelp til å løse problemet.

Innhold

Aktuelt	4
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Intervju med Marte Gerhardsen	20
Liv og røre i barnehagene i Bamble	22
Maksgrense for heldagsprøver	24
Kunne ikke lese – ble spesialpedagog	28
Tegner vitser fra lærerlivet	31
Glimt	32
Friminutt	33
Aktuell bok	34
Innspill	36
Debatt	42
Kronikk	48
Stillings- og kursannonser	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Færre vurderinger

24

Fra i høst har rektor Torill Hvalryg innført en ny vurderingspraksis ved Tromsdalen videregående skole.

● Nye koster

Når Marte Gerhardsen tar over som utdanningsdirektør i Oslo, mener nok noen at det er som «hoppe etter Wirkola», altså Astrid Søgne.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

FOTO PAAL SVENDSEN

Utdanning og valget

Denne utgaven av Utdanning gikk i trykken 6. september. Dermed fikk vi ikke med resultatet av kommune- og fylkestingsvalget. I neste utgave følger vi imidlertid opp med dekning av de politiske følgene av årets valg. På nettutgaven Utdanningsnytt.no kan du i mellomtiden følge med på vår løpende nyhetsdekning av valget.

Tre tiår med lesestrev

– Å lese høyt i klassen var et mareritt. Jeg leste jo også ekstremt seint, sier spesialpedagog Elin Natås (64). Først som 36-åring lærte hun å lese.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

– Vi var i god driv med utviklingsarbeid allerede. Veiledning fra Utdanningsdirektoratet var bare en hjelp i prosessen, sier oppvekstsjef i Vaksdal kommune, Ann Kristin Bolstad.
Foto: Silje Katrine Robinson

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Nøkkelen er frivillighet

For ti år siden åpnet de første skoleeierne og skolelederne i Norge dørene for Utdanningsdirektoratets veilederkorps; eksperter som skulle bistå de skolene som slet med lave elevresultater, mobbing eller dårlig læringsmiljø. Etter to års prøveperiode tidde selv skeptikerne. Skoleledere, lærere og skoleeiere fortalte om nyttig bistand fra direktoratets utsendte. Dersom veiledningen skal fortsette å være et vellykket tiltak, må imidlertid frivilligheten i ordningen ikke rokkes ved.

Ideen til veilederkorpsen kom fra stortingsmeldingen Kvalitet i skolen (2007–2008). Sliter en skole med for eksempel dårlige standpunktarakterer, eksamensresultater eller lav score på nasjonale prøver, tilbys de veiledning. Utdanning har besøkt én av dem som takket ja til veilederkorpsen, Vaksdal skule i Hordaland. Etter en litt trøblete start sitter både rektor og skolesjefen der igjen med gode erfaringer. Spørsmålet er: Ville de gjort det, om tilbudet ikke var frivillig?

I Storbritannia er det ikke det. Der kontrollerer The Office for Standards in Education (Ofsted) alle offentlige skoler og noen private. De med svakest resultater får oftere besøk, og skoleledergrupper og lærere står klare til å rykke inn på skoler som ikke når opp til nasjonal standard.

Vi har ikke britiske tilstander riktig ennå, men tendensene er der. I 2016 vedtok Unge Høyres landsstyre at de ville ha en liste over skoleeiere som «presterer lavere enn en faglig ansvarlig grense eller som ikke tilfredsstiller kravene til godt psykososialt miljø». Ungdomspolitikkerne mente disse skoleeierne burde settes under statlig administrasjon. Året etter ville daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og Høyre ha en nedre grense for skolekvalitet. Regjeringspartiene støttet forslaget, men flertallet endte på en ordlyd uten kvantitativ grensesetting.

Vi har fortsatt PISA-testen, nasjonale prøver, kartlegginger og den omstridte skolebidragsindikatoren der norske skoler og elever rangeres. Resultatene har sikkert gitt grunnlag for gode faglige diskusjoner og gitt både skoler og forskere interessante data de kan jobbe videre med. De kan likevel ikke alene brukes til å gi noen dom over skolekvaliteten. De er ikke et politisk karakterkort, og de kan ikke være grunnlaget for at skoleledere og skoleeiere skal fratas tillit og ansvar. Til det er det altfor mye som ikke måles.

Skal veiledningskorpsene fortsatt være et nyttig verktøy, må politikerne vise tillit til at rektorer og skolesjefer avgjør når de trenger hjelp. Og de utsendte må ankomme med ydmykhet i kofferten. Som skolesjefen i Vaksdal sier det: – Å veilede er å gå side om side. Det foregår ikke ovenfra og ned. De kunne ikke komme utenfra og tenke at de hadde alle løsningene.

● **Vurdering**

Advarer mot å bryte de nye læreplanene ned til lokale mål

Elever fikk sin egenkomponerte dans evaluert med et skjema. – Lærere vurderer detaljer i elevenes prestasjoner som ingen har bedt dem om å vurdere, sier Siri Skjæveland Lode, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

I et leserinnlegg på Utdanningsnytt.no skreiv Siri Skjæveland Lode, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet, om en elev som hadde fått sin fridans vurdert etter et skjema, der han blant anna var ført opp i rubrikken for å danse «tidvis rytmisk korrekt».

«Jeg mener oppriktig at dette er uakseptabel praksis. Denne episoden er dessverre ikke bare et enkelttilfelle. Det er på høy tid med en faglig debatt blant lærere om hva slags vurderingspraksis vi kan innstå for», skreiv Lode i innlegget.

– Ikke bare toppstyrt

– Vi er vant til at debatten om detaljerte og skjematiske vurderinger er en debatt om at skolemynighet og skoleledelse presser dette på lærerne. Men stemmer det alltid?

– Sandefjord kommune er et eksempel på at politikerne ville detaljstyre lærernes vurderinger. Men der politikerne ikke gjør det, der lager vi i stor grad sjøl skjema for å detaljvurdere. Så dette er ikke så enkelt som å skyldte på nivået over oss.

– Hvorfor gjør lærere det da?

– De gjør det fordi undervisvurdering er svært viktig for elevenes læring. Men over tid har lærerne gjort undervisvurderingene altfor instrumentelle. Vi må ikke glemme at vurderingene skal fremme læring.

Siri Skjæveland Lode mener lærere ikke skal vurdere alt elevene gjør i skolen.

«Vurderingsskjema for kreativ dans» brukes til å evaluere elevers egenkomponerte dans i forbindelse med kroppsøvingundervisningen.

FOTO PRIVAT

– Ingen lærer noe av å få høre at man danser tidvis rytmisk korrekt. Opplevelse og utvikling har sin egenverdi. I den egenverdien er det mye læring, sjøl om læringa ikke kan beskrives i vedtatte kjenetegn, understreker hun.

– Lærere har handlingsrom

– Setter likevel ikke vurderingsforskriftene og kompetansemålene store krav til at lærerne dokumenterer sine vurderinger?

– Krava er ikke større enn at vi har et handlingsrom. Lærere må stoppe opp og tenke gjennom hva de gjør og hvorfor de gjør det. Dette starta med læreplanen Kunnskapsløftet. Men planen setter likevel ikke så detaljerte vurderingskrav. Det er noe vi har skapt lokalt når vi har brutt planen ned og laga nye lokale mål, sier Lode.

– Ikke samme feil igjen

– Nå skal vi i gang og arbeide etter den nye planen, med dybdelæring, tverrfaglige tema og kritisk tenking, fortsetter hun.

– Det er vi lærere som skal tolke dette. Da må vi ikke gjøre samme feilen en gang til og bygge opp et nytt kriterieregime for vurdering. Det blir det ingen fagfornyelse av.

– Hvor forskjellig bør det bli, det vurderingsarbeidet den enkelte lærer eller den enkelte skole driver?

– Til sjuende og sist er det bare vi i lærerprofesjonen som er ansvarlige for den vurderingspraksisen barn og unge opplever. Men det er alltid fagkollektivet, ikke den enkelte lærer, som skal tolke dette. Og vi vil komme langt med en enhetlig fortolking om vi tar utgangspunkt i skolens formålsparagraf og lærernes etiske plattform, sier Siri Skjæveland Lode.

Siri Skjæveland Lode.
ARKIVFOTO STIG WESTON

VURDERINGSSKJEMA KREATIV

Kompetansemål -	Grunnleggende kompetanse
Utførelse	Du danser tidvis rytmisk korrekt.
Bevegelse	Du danser hovedsakelig med beina. Bevegelsene er små og lite markerte.
Danseuttrykk	Dere har laget dansebevegelser som passer lite til musikken

TIV DANS Navn:

Middels kompetanse	Høy kompetanse
Du danser for det meste rytmisk korrekt.	Du danser rytmisk korrekt.
Du får med deg armer og bein når du danser. Bevegelsene er iblant store og markerte.	Du får med deg kroppen når du danser. Bevegelsene er markerte og det passer.
Dere har laget dansebevegelser som tidvis passer til musikken.	Dere har laget dansebevegelser som passer svært godt til musikken.

Utdanningsdirektoratet:

Det er opp til lærerne å lage vurderingsskjemaer

Utdanningsdirektoratet er i gang med å lage «kjennetegn for mål-oppnåelse» til læreplanene som kommer i 2020. Lærerne kan avgjøre om og hvordan vurderingsskjemaer brukes.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Læreren må selv avgjøre hva som er mest hensiktsmessig for å fremme læring hos sine elever, også når det gjelder bruk av vurderingsskjemaer, sier avdelingsdirektør Hedda Birgitte Huse i Utdanningsdirektoratet.

FOTO UDIR

– Vi jobber for tiden med kjennetegn på måloppnåelse for alle fagene i grunnskolen, også de praktiske og estetiske fagene. Kjennetegnene blir en del av støtten vi skal gi i arbeidet med de nye læreplanene i fagfornyelsen som kommer i 2020, sier avdelingsdirektør Hedda Birgitte Huse i Utdanningsdirektoratet.

Men en fast mal for hvordan vurderingsskjemaene skal se ut, kommer Utdanningsdirektoratet ikke til å utarbeide.

– Læreren må selv avgjøre hva som er mest hensiktsmessig for å fremme læring hos sine elever, også når det gjelder bruk av vurderingsskjemaer, fastslår Huse.

Advarer mot mange og detaljerte mål

Hun legger samtidig til at evalueringer har vist at for mange og for detaljerte mål eller kriterier gjør det utfordrende for elevene å forstå hvilken kompetanse de faktisk skal oppnå.

– Arbeidet med vurdering og læreplaner må ta hensyn til at elevene skal forstå hva de skal lære og hvorfor de skal lære det. Samtidig skal vurderingen bidra til at elevene utvikler den kompetansen som står beskrevet i de nasjonale læreplanene, sier Huse.

– Kommer det endringer i forbindelse med de nye læreplanene som gjør at vurdering for læring bør praktiseres på en annen måte?

– Nei, prinsippene i vurdering for læring gjelder fremdeles. Målet er at elevene skal få støtte mens de lærer. I det ligger det at lærere skal bruke sitt profesjonelle skjønn i vurderingspraksisen sin.

Lærerne skal også legge til rette for elevenes lærelyst, sier Huse.

Elevene skal inkluderes i vurderingsarbeidet

Hun legger til at elevene skal få tro på at de kan fortsette å lære og utvikle seg. De skal også forstå hva de skal lære og hvorfor.

– Gode vilkår for denne måten å vurdere på oppnår lærerne ved å gi elevene tilbakemeldinger som fremmer læring underveis. Elevene skal involveres i vurderingsarbeidet og reflektere over sin egen læring. Disse prinsippene egner seg godt i arbeidet med for eksempel dybdelæring, hevder Huse.

– Bør man ta spesielle hensyn når elever vurderes i for eksempel kroppsøving eller estetiske fag?

– Kompetansemålene i de nasjonale læreplanene er grunnlaget for vurdering i alle fag, også kroppsøving og praktiske og estetiske fag. Men det spesielle med kroppsøving er at elevenes innsats er en del av kompetansen i faget og skal inngå i vurderingen, sier Huse.

Hun presiserer at innsats i kroppsøving innebærer at eleven prøver å løse utfordringer i faget etter beste evne, uten å gi opp. Eleven skal blant annet vise selvstendighet, utfordre egen fysisk kapasitet og samarbeide med andre.

– Opplæringen i kroppsøving skal legge til rette for at elevene finner glede i å bevege seg, og glede i å ha en fysisk aktiv livsstil ut fra egne forutsetninger. Derfor er innsats en del av kompetansen i faget.

Skolefritidsordningen

Regjeringen setter tak på SFO-prisen

● Prisen for skolefritidsordningen (SFO) vil bli lavere for mange familier med dårlig råd fra 2020. Det er et skritt på veien mot målet om gratis kjer-netid, lover Venstre, som har fått gjennomslag i regjeringen for at det settes et tak på SFO-betaling.

En SFO-plass for 1.- og 2.-klassinger skal koste maks 6 prosent av familiens inntekt fra neste høst. Dessuten blir det gratis SFO for elever som går i 5.-7. klasse og har særskilte behov.

Pristaket koster staten 58 millioner kroner i 2020. Fra 2021, når prisreduksjonen gjelder for hele året, blir kostnaden på statsbudsjettet snaut 140 millioner kroner. @NTB

● Private barnehager

30 årsverk skal ha kontroll med pengebruken i 3000 barnehager

Et nytt nasjonalt tilsyn skal kontrollere økonomien i private barnehager. Tilsynet legges til Molde.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Det melder regjeringen i en pressemelding.

– Utdanningsdirektoratet har allerede en avdeling i Molde. De har derfor gode forutsetninger for å bygge opp et nasjonalt tilsyn med barnehager. Slik får vi et samlet, spesialisert fagmiljø som kan løse tilsynsoppgavene effektivt, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) i pressemeldingen.

Bygges opp over tid

Det er i dag rundt 3000 private barnehager i Norge. Det nye nasjonale tilsynet skal bygges opp over tid og på sikt bestå av om lag 30 årsverk.

Tidligere har hver enkelt kommune hatt ansvaret for økonomisk tilsyn med private barnehager. Ifølge en undersøkelse fra Agenda Kaupang gjennomførte kun én prosent av de private barnehagene økonomisk tilsyn i perioden 2013–2016.

Flere enkelt saker omtalt på Utdanningsnytt.no har vist at dette har vært en komplisert og krevende oppgave for mange kommuner.

– Nei, det har vi ikke kapasitet til. Vi er en liten kommune. Skulle vi ha gjennomført økonomisk tilsyn, måtte vi leid inn profesjonell hjelp, sa rådgiver Mariann Båtnes i Hareid kommune til Utdanningsnytt.no tidligere i år.

Store kommuner, som Ålesund, har gjennomført flere økonomiske tilsyn med barnehager, men også de har fortalt om hvor mye det krever: – Sånn det er nå, bruker vi veldig mye tid på dette, sa Astrid Ås Larsen i Ålesund til Utdanningsnytt.no i februar i år.

Nylig krevde Trondheim kommune to millioner kroner tilbake fra en barnehage drevet av Gnistkjeden. Årsaken var at kommunen mente de hadde operert med for lav bemanning og for høye administrasjonskostnader. I Oslo fikk en enkeltstående barnehage et tilbakebetalingskrav på 1,5 millioner kroner fordi kommunen mente det var gitt

Pengebruken i de store barnehagekjedene skal nå under kontroll. Bildet viser Torshovhagen private barnehage i Oslo, der de tidligere eierne måtte betale tilbake 4,7 millioner kroner etter tilsyn. Nå er barnehagen kjøpt opp av Læringsverkstedet.

for høye lederlønninger og for høy intern husleie. Begge sakene er klaget inn til fylkesmannen.

Ønsker bedre kontroll med kjedene

De siste årene har flere kommuner gjennomført tilsyn og avdekket misbruk av barnehagepenger blant flere barnehageeiere. Samtidig har antallet barnehager drevet av store barnehagekjeder vokst kraftig. Disse barnehagekjedene driver på tvers av kommunegrenser.

– Kommunene kan i dag bare føre tilsyn i egen kommune. Det gjør det vanskeligere å følge pengene, sier Sanner.

Kommunene vil fortsatt føre tilsyn med barnehagene på alle andre områder enn økonomi.

● Etikk

– Lektorstudenter lærer for lite om å håndtere rasisme

Lektorstudent Sarah Lilleberg Safavifard ved Universitetet i Oslo har nettopp begynt på sitt tredje studieår. Hun er opptatt av at hun som nyutdannet lektor skal undervise et mangfold av elever: – Jeg har gjennomgått de nasjonale retningslinjene for lektorutdanningen, sier hun til Utdanningsnytt.no: – Ordet rasisme er kun nevnt i én setning og kun på lektorutdanningen for 8.-13. trinn, for 1.-7. trinn er temaet ikke nevnt i det hele tatt. Det har hendt at forelesere er innom temaet, men det blir veldig tilfeldig.

Regjeringen laget i 2014 en handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. I 2016 kom det en handlingsplan mot antisemittisme. 22. august i år kom nyheten om at regjeringen skal lage en handlingsplan mot muslimhets.

● PBL-oppgjøret

– En framtidsretta og god pensjonsavtale

26. august ble Utdanningsforbundet og Private Barnehagers Landsforbund enige om en ny pensjonsavtale for de ansatte. Utdanningsforbundets forhandlingsleder Terje Skyvulstad er svært fornøyd.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Avtalen gir medlemmene en sparesats til egen pensjon på 7 prosent av lønnen sin. Det er det høyeste sparenivået som loven åpner for. Den enkelte vil kunne ta ut pensjon fleksibelt fra 62 år og kombinere arbeid og pensjon, ifølge udf.no.

– Vi har fått til en framtidsretta, god pensjonsavtale for de ansatte i PBL-barnehagene. Den nye ordningen er en såkalt hybridpensjon. Den vil sikre livsvarige pensjoner som er like for kvinner og menn, uttaler Terje Skyvulstad på forbundets nettsider.

For å få til den nye pensjonsavtalen måtte partene avtale en overgangsløsning der de ansatte betaler litt mer av sparingen til egen pensjon. Overgangsordningen innebærer at arbeidsgiver betaler 4 prosent og arbeidstaker betaler 3 prosent av pensjonssparing. Partene har som målsetting at senest fra 2023 skal arbeidsgiver betale 5 prosent og ansatte betale 2 prosent.

Enighet med FUS-barnehagene

Partene i FUS, Delta, Fagforbundet, FUS og Utdanningsforbundet, ble 25. august enige om årets lønnsoppgjør.

– Det har blitt et akseptabelt oppgjør, og det ligger på nivå med øvrige lønnsoppgjør i samfunnet. Ønsket var å få en fordeling som var på samme nivå som for de barnehageansatte i

kommunene og i PBL. Det har vi lyktes med, sier forhandlingsleder Gun Hafsaas i Utdanningsforbundet på forbundets nettsted.

Utdanningsforbundets medlemmer får generelle lønnstillegg fra 1. mai 2019 på minimum 12.000 kroner. I tillegg er det gitt særskilte minstelønnshevinger fra 1. juli 2019 og 1. januar 2020,

slik at minstelønnsnivåene i FUS blir tilsvarende lønnsnivåene for barnehageansatte i kommunal sektor.

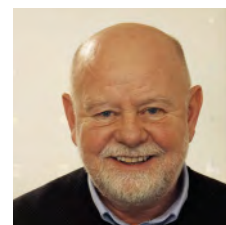
Rundt 800 medlemmer av Utdanningsforbundet er omfattet av oppgjøret. FUS er en privat barnehagekjede med om lag 170 barnehager i hele Norge. FUS-barnehagene eies og drives av Trygge Barnehager.

Også enige om lønn

– Det har blitt et bra oppgjør som ligger på nivå med lønnsoppgjørene i samfunnet for øvrig. Vi har jobbet for å få en lignende fordeling som vi fikk for de barnehageansatte i kommunene. Det mener jeg vi har greid, sier Skyvulstad.

Utdanningsforbundets medlemmer får generelle lønnstillegg fra 1. mai 2019, minimum 12.000

Forhandlingsleder i PBL-oppgjøret for Utdanningsforbundet, nestleder Terje Skyvulstad.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

Den nye pensjonsavtalen innebærer et årlig innskudd på til sammen 7 prosent av pensjonsgrunnlaget fra første krone.

ILL.FOTO PAAL SVENDSEN

kroner. I tillegg er det gitt særskilte minstelønnshevinger fra 1. juli 2019 og 1. januar 2020, slik at minstelønnsnivåene i PBL blir tilsvarende lønnsnivåene for barnehageansatte i kommunal sektor, ifølge udf.no.

PBL: – Samme pensjonsutgifter som i dag

PBLs administrerende direktør Anne Lindboe er også fornøyd.

– Vi har vært innforstått med at barnehagene i fremtiden skal bruke om lag like mye penger på pensjon som i dag. Med denne avtalen sikrer vi ansatte i PBL-barnehagene sektorens beste pensjonsytelser, uten at det koster barnehagene noe mer enn i dag, sier administrerende direktør Anne Lindboe i PBL i en pressemelding.

Hun mener pensjonsavtalen vil gi svært gode betingelser for de ansatte, uten at den i sum vil bli dyrere for arbeidsgiverne enn dagens ordning.

– Derfor er dette en veldig god avtale, både for medlemmene våre og for de ansatte i PBL-barnehagene, sier hun.

Aktuelt namn

Gler seg over å få meir makt

Framlegget til ny språklov vil gi Språkrådet makt til å stoppe namn som «OsloMet».

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Norsk Språkråd

● Åse Wetås (47)

Kven
Direktør i Språkrådet

Aktuell
Kulturdepartementet har sendt framlegg til språklov på høyring. Framlegget gir meir makt til Språkrådet.

Kvifor skal vi ha ei språklov, når språk i seg sjølv er både lov og anarki? Språka har innebygde lover for både grammatikk og uttale, samtidig som det irriterer mange at språk utviklar seg heilt styrslaust.

Det er ei stor styrke at den gamle mållova nå blir erstatta av ei språklov med juridiske reglar for bruk av det einskilde språket i det offentlege rom. Mange ser på skriftspråket er det «eigentlege» språket. Det er likevel det munnlege språket som er det primære. Og her skjer utviklinga fort, særleg når det gjeld å skape nye ord. Men i skriftspråket gjeld ingen naturlover. Skriftspråket er ein konsensus som vi skaper.

Du har sagt at framlegget til ny lov gir auka status til dei norske språka. Kvifor treng dei det?

Norsk er under press, særleg frå engelsk. Nynorsk er under sterkare press, og minoritetsspråka, som dei samiske språka, kvensk og teiknspråk, er under enda sterkare press. Da er det viktig at det einskilde språket får ei klar juridisk stilling og blir lovfesta som offisielle språk.

«Språkleg signalfeil» sa Språkrådet om namneskiftet frå NSB til Vy. Med den nye lova får de meir å seie i slike namnesaker. Smakar det godt?

Brukar staten namn som ikkje er norske, blir signalet at norsk ikkje er godt nok. Difor er vi glade for at den nye lova seier at offentlege etatar skal ha norske namn, skrive med norsk rettskriving. «OsloMet», namnet på det nye universitetet i Oslo, hadde vi kunna stanse med den nye lova. Lover har jo ikkje tilbakeverkande kraft, men det er lov for institusjonane å ombestemme seg.

Namneskiftet frå Statoil til «Equinor» hadde vi ikkje kunna stanse, for den nye lova skal ikkje

gjelde for selskap der staten berre er deleigar.

«Vårt purpose skal være å levere. Språkrådet skal være den foretrukne totalleverandøren av språkopplevelser», sa du i ei harselerande juksemelding 1. april i år. Kvifor er innhaldslaut jålespråk så populært?

Mange vil vere språklege påfuglar. Det er rart at dei ikkje heller vil vere saklege og lette å forstå. Særleg er det rart at offentlege etatar, heller enn å få språkråd heilt gratis frå oss, kjøper seg profilering frå ein konsulent som har vore i utlandet og lært noko nytt.

Du får halde ein undervisningstime for det norske folk. Kva handlar timen om?

Om rikdomen i språkmangfald, både for samfunnet og for den einskilde! Landet vårt har alltid vore fleirspråkleg, sjølv om vi ikkje alltid har erkjent det. At barn i norske klasserom i tillegg til norsk også snakkar samisk eller somalisk, kvensk eller kurdisk, det er rikdom. Språket er vegen inn i andre kulturar.

Kva for ein kjend person ville du hatt som lærar?

Ei forelesing av Umberto Eco hadde vore gjævt! Han har skrive fantastiske romanar, som «Rosens navn». Samstundes var han professor i semiotikk, læra om dei teikna og symbola vi brukar når vi kommuniserer. Semiotikk er ein del av språkvitenskapen og altså innanfor mitt felt.

Kva gjer du for å redde verda?

Skal vi ha ein god debatt om tiltak mot klimakrise og miljøproblem, må norske forskarar formidle resultata sine til oss på norsk. I Språkrådet arbeider vi for det norske fagspråket!

«Brukar staten namn som ikkje er norske, blir signalet at norsk ikkje er godt nok.»

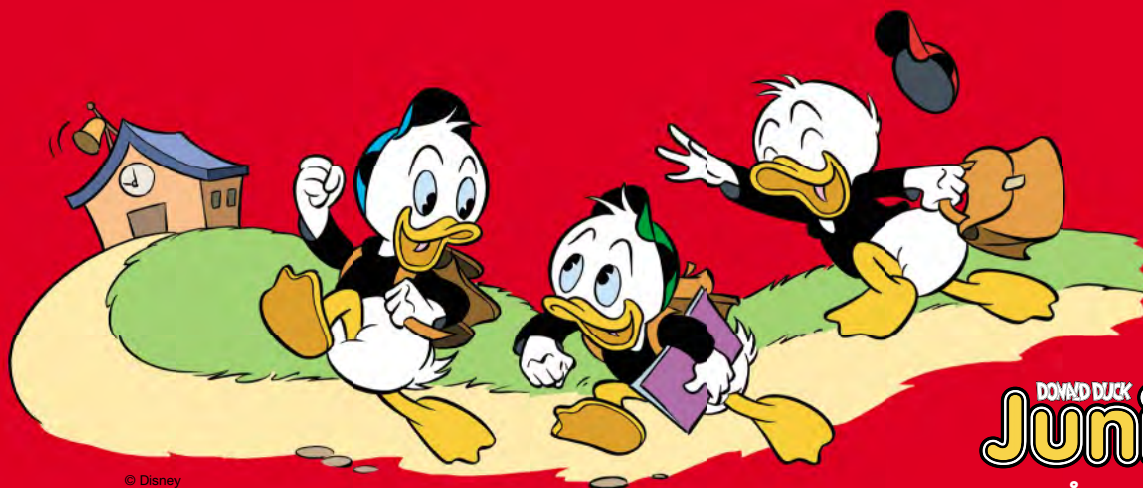
LÆR Å LESE MED DONALD JUNIOR!

Donald Duck Junior er et supert læremiddel for de som skal lære å lese!
Donald-historier i store ruter med enkle tekster gjør det lettere å lære å lese.
Bladene inneholder også oppgaver, faktasider, månedens følelse, fargelegging og plakat.

**ØNSKER DU Å BESTILLE ET
KLASSESETT MED DONALD JUNIOR?**

Gå inn på: serie.no/produkt/skole

© Disney

**DONALD DUCK
Junior**

MAN LÆRER SÅ LENGE MAN LESER

Skoleveiledning

Da korpset ko

Vaksdal skule i Hordaland får snart nytt skolebygg, til stor glede blant de ansatte. Oppfølging fra veiledere fra Utdanningsdirektoratet har også ført til et og annet nytt for skolelederne i kommunen.

I ti år har de veiledet skoleledere med å løse problemer.
I Vaksdal kommune begynte Veilederkorpsets innmarsj
med en tillitskrise.

Om til Vaksdal

«Å veilede er å gå side om side. Det foregår ikke ovenfra og ned. De kunne ikke komme utenfra og tenke at de hadde alle løsningene.»

Ann Kristin Bolstad, oppvekstsjef i Vaksdal

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Silje Katrine Robinson

– **Umiddelbart var det** en litt ekkel følelse av nederlag, sier Monika Antun, rektor ved Vaksdal skule i Hordaland.

Tanken slo henne da hun først fikk høre at Veilederkorpsset skulle inn i kommunen.

– Men så snudde det fort. Hvis noen kan lære oss noe, er det flott. Men vi følte jo ikke at vi var dårlige, sier Antun.

Skoleledelsen i Vaksdal kommune hadde imidlertid undret seg over én ting. Et unormalt avvik som første gang dukket opp under et ledermøte for flere år siden.

– Møtet ble avholdt i Toskedalen så vi kalte det for «Stupid Valley Conference», sier Antun og ler godt.

Der analyserte de resultatene for elevene i kommunen og fant noe rart. Elevene fikk betydelig lavere standpunkt karakterer enn landssnittet. Mens de til eksamen og nasjonale prøver gjorde det like bra som resten av landet. Vanligvis er det motsatt, at elevene får bedre standpunkt karakterer enn eksamens karakterer. Men ikke i Vaksdal.

– Elevene har alltid skåret veldig høyt på trivsel her i kommunen. Forskningen viser at høy trivsel henger sammen med gode resultater, men det hang ikke helt sammen hos oss når det gjaldt standpunkt karakterene, sier Antun.

De skjønnte at dette måtte de ta tak i og begynte mer målrettet arbeid for å gjøre noe med det. Det var da de ringte fra Fylkesmannen i Hordaland med et tilbud.

Kunne Vaksdal kommune tenke seg å få inn et veilederkorps?

Skal, skal ikke

Etter at Veilederkorpsset første gang ble testet ut i 2009, har ordningen vokst. Nå er tilbudet en sentral del av det som kalles Oppfølgingsordningen. Fylkesmennene sjekker om kommuner trøbler

med lave elevresultater, dårlig gjennomføring i videregående eller om elevundersøkelsen viser problemer med mobbing og læringsmiljø. Så hører de med kommunen om de kan tenke seg en hjelpende hånd. Rundt halvparten av kommunene i Oppfølgingsordningen velger å få inn et veilederkorps. Slik som i Vaksdal.

For øyeblikket består Veilederkorpsset av 50 veiledere som er inne i 39 kommuner, ifølge Utdanningsdirektoratet. Gjennom ti år har de veiledet rektorer ved flere hundre skoler i tillegg til skole-sjefene i kommunene hvor skolene ligger.

Rektor Monika Antun viser vei gjennom skolekorridoren, hvor veggene er malt med sebraer, giraffer, slanger, aper og en kaktus. Men veggmalier kan ikke skjule et gammelt bygg preget av vestlandsvær og generasjoner med elever. Nå skal det bygges nytt.

– Det gleder vi oss til, sier Antun før hun viser vei inn i lærerværelset.

Utenfor vinduene faller lett regn over majestetiske fjell og de store fabrikklokalene til Felleskjøpet som ligger ved fjordkanten. Snart kommer også oppvekstsjef i kommunen, Ann Kristin Bolstad, inn døren.

– En av rektorene og jeg dro på et møte med fylkesmannen om Veilederkorpsset. Der hadde vi en god diskusjon. Så var det litt skal, skal ikke, sier Bolstad.

Det ble til slutt skal.

– *Var det ubehagelig å si til rektorene at nå skulle de få veiledning?*

– Nei. Da vi valgte å søke, tenkte ikke jeg at det var fordi vi var dårlige. Vi var i god driv med utviklingsarbeid allerede, dette var bare en hjelp i prosessen.

Bolstad er skolesjef nå, men hun har selv vært lærer. Hun vet at denne type arbeid krever at lærerne og rektorene selv ønsker å gå inn i det.

– Min tanke var at hvis de tillitsvalgte var med fra starten, klarer vi dette i lag.

● Veilederkorpsset

Startet som et prøveprosjekt i 2009 og ble en permanent ordning fra 2011.

Veilederkorpsset er en sentral del av Oppfølgingsordningen, hvor kommuner med skoleutfordringer får tilbud om statlig støtte og veiledning.

Det er rektorene og de kommunale skolesjefene som får veiledning.

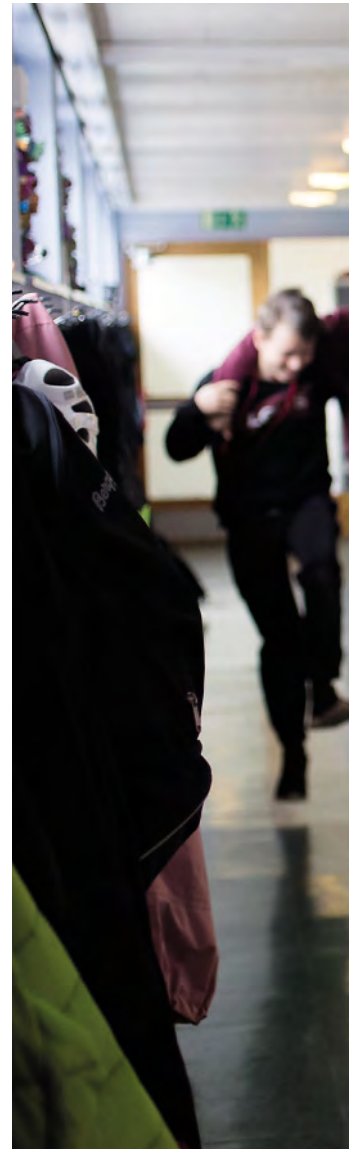
Korpsset består nå av 50 veiledere og er inne i 39 kommuner i perioden 2017-2019. Veiledningen varer i inntil 2,5 år.

Veilederne har selv bakgrunn fra skoleledelse og skoleeierskap og plukkes ut av Utdanningsdirektoratet etter søknad.

Oppfølgingsordningen har en prislapp på 43 millioner kroner i året.

Kilde:

Utdanningsdirektoratet.

Rektor Monika Antun anbefaler skoler og kommuner å hive seg på ordningen med veilederkorps om de får sjansen. – Det er mye å lære. Men tenk grundig gjennom hva du vil ha ut av det, sier hun.

Lærer og hovedtillitsvalgt
Marit Midtun.

Lederskepsis

– Still opp, sier Marit Midtun.

Hun er lærer og hovedtillitsvalgt og har full kontroll over sjetteklassingene ute på gangen.

– Da går A-klassen først inn.

Elevene traver inn i klasserommet. Over det grønne linoleumsgulvet. Under blikket til en utstoppet ørn. Høyt oppe på den ene veggen er det klistret et ensomt, rødt papirhjerter. Ved døra inn til klasserommet henger små plakater med overskriften «Slik vil vi ha det».

– Jeg har aldri tenkt at det var fordi vi var så dårlige, sier lærer Midtun om inntoget til Veilederkorpset.

Det handlet heller om et sprik i resultater de ikke kunne forklare, og at de kunne ha nytte av bistand for å finne ut av det.

– Dagen du mener du er utlært, da er du ferdig, sier den rutinerte læreren.

– Var det skepsis blant lærerne?

– Ikke så mye fra lærerhold. Det var nok mer skepsis fra lederne, sier Midtun.

For det er lederne som får veiledning gjennom ordningen. Det er der endringene skal begynne.

Ifølge Utdanningsdirektoratet er målet bedre læringsresultater og at alle elevene skal:

- inkluderes og oppleve mestring
- beherske grunnleggende ferdigheter
- fullføre videregående opplæring

Det høres flott ut. Som en form for omreisende skolereparatører. Men da veilederne kom durende inn med gode intensjoner og egne løsninger, gikk det ikke knirkefritt.

Tillitskrise

– Det var noen utfordringer i startfasen, sier Bolstad.

Hun får et bekreftende blikk fra rektor Antun.

– Vi opplevde at veilederne kom inn med et utgangspunkt om at vi var dårlige til å drive utviklingsarbeid, men vi hadde ikke den oppfatningen. Det tok lengre tid enn jeg hadde trodd å bygge tillit og gjensidig respekt. Om noen skulle veilede mine rektorer, skulle de ha ydmykhet og lytte til hva de sa, sier Bolstad.

Hun tar en liten pause.

– Å veilede er å gå side om side. Det foregår ikke ovenfra og ned. De kunne ikke komme utenfra og

tenke at de hadde alle løsningene. Men så kom tilliten på plass etter hvert, og da løsnet det, sier Bolstad.

Og med denne lille gnisningen begynte over to år med Veilederkorpset. Med ord som ståstedsanalyse» og «lærende organisasjoner». Begreper som nok får det til å gå kaldt nedover ryggen til en god del lærere.

Men hvem er disse menneskene som skal gjøre slike underverker for elever og lærere? Ifølge Utdanningsdirektoratet består Veilederkorpset av kompetente og erfarne veiledere som selv har bakgrunn fra skoleledelse og skoleeierskap.

– Min veileder var Rune fra Stavanger, sier oppvekstsjef Bolstad.

Direktoratets utsendte

– Ja, vi hadde litt startvansker, sier Rune M. Knutsen og humrer lett når han tenker tilbake på innmarsjen i Vaksdal.

Han var teamkoordinator for de fem veilederne. Det første de gjorde var å besøke alle skolene. Fem personer som troppet opp på nokså små skoler.

– Vi ble nok oppfattet som svært mektige. At her >

«Vi øvde oss på å være tilbakelente, spørrende og lyttende. Vi ville sikre at vi ikke var for raske til å foreslå løsninger.»

Rune Knutsen, spesialrådgiver hos skolesjefen i Stavanger

kom det en hel gjeng fra Utdanningsdirektoratet. Det var ganske overveldende for de ansatte, sier Knutsen.

De ble overrasket da de etterpå fikk tilbakemelding om at de første møtene slettes ikke hadde bydd opp til tillit og samarbeid.

– Vi prøvde å være lyttende og spørrende. Men i ettertid er vi nok alle enige om at det ikke ble oppfattet slik. Tillit er utrolig viktig for å etablere gode relasjoner slik at man tør både å gi råd og motta råd. Og vi hadde ikke klart å opprette nødvendig tillit, sier Knutsen.

Han tar en kort pause.

– Vi måtte rykke tilbake til start igjen, for å si det sånn.

Han er spesialrådgiver hos skolesjefen i Stavanger kommune og ble med Veilederkorpset i 2017 etter å ha blitt oppfordret til å søke. I hans periode som veileder ble det satt sammen fem team som hver hadde ansvaret for å veilede to kommuner.

– Basert på de to kommunene jeg har vært inne i som veileder, synes jeg dette er en fantastisk ordning. At man setter av ressurser til å hjelpe kommuner som strir med noe, til å komme over en kneik, sier Knutsen.

Han mener Utdanningsdirektoratet sydde sammen et team med bred kompetanse som utfylte hverandre.

– Noen hadde lang fartstid som rektor, andre en master i skoleledelse. Mens jeg hadde mye erfaring med bruk og analyse av statistikk og tall. Vi matchet hverandre godt, så vi var kjempefornøyde, sier Knutsen.

Utdanningsdirektoratet sørger også for skolering i veiledningsmetodikk, organisasjonsutvikling, ledelse og skolevurdering.

– Kommunene og skolene som er med, får også tilsvarende kurs. Det gir en felles referanseramme for det videre arbeidet, noe som er veldig nyttig, sier Knutsen.

Men så var det dette med tillit.

– Det er så fort gjort å ende opp som en slags rådgiver, hvor man forsøker å gi løsninger hele veien. I Vaksdal var de allerede godt i gang, og de

hadde masse kompetanse. Så vi øvde oss på å være tilbakelente, spørrende og lyttende. Vi ville sikre at vi ikke var for raske til å foreslå løsninger, sier Knutsen.

Nå reiste de også kun to og to veiledere sammen til skolene, ikke alle fem samtidig.

– Det gjorde det mer avslappet og førte til bedre diskusjoner.

Knutsen er glad for at tillitskrisen kom på bordet umiddelbart.

– Da var det en utblåsning, og det tror jeg hjalp oss i å komme videre sammen.

Overordning

I kommunen hadde de allerede kartlagt og analysert elevresultater og andre undersøkelser. Det var gjennomført ståstedsanalyse. Da Veilederkorpset kom inn, begynte arbeidet med å finne ut hvor det var mulig å gjøre grep. Læreplanen ble et nøkkelord.

– Det endte opp med denne figuren, sier rektor Monika Antun og legger et laminert ark på bordet med et par sirkler og en trekant.

Øverst står det læreplanforståelse.

– Det er ikke tilfeldig, sier Antun og dunker fingeren tre ganger på toppen av trekanten.

Hun sier det var en prosess med å gå fra et detaljfokus på målene i læreplanen, til å bli trygge på at det var helt greit å ta utgangspunkt i den overordnede delen.

– Det ga oss handlingsrom. Man har så lett for å hoppe over den overordnede delen og gå rett til kompetansemålene. Man låser seg til dem og blir stresset fordi man skal rekke gjennom alt. Arbeidet med Veilederkorpset gjorde at vi begynte å se læreplanene i et nytt lys, sier Antun.

Det har blant annet medført at de nå jobber med aldersblandede grupper. Hver uke, hele året.

– Lærerne får brukt det de er flinkest i, og det har gitt et helt annet profesjonsfaglig samarbeid mellom dem, sier Antun.

Vurderingsarbeidet var også en akilleshæl de fortsatt jobber med. Samtidig var det store forskjeller mellom skolene i hva de var gode i, og hva

de ønsket hjelp til. Tross ulike utfordringer hadde skolelederne et behov for å samle seg i større grad.

– I store kommuner er det støttesystemer og en stor administrasjon å lene seg på. Mens jeg må være min egen fagavdeling og mitt eget støttesystem, sier rektor Antun, som sier sparringspartnere er noe av det hun savner mest i lederjobben.

Derfor har de jobbet mye med å bygge lag, noe de også påpekte overfor Veilederkorpset at var viktig.

– Deres jobb må være å hjelpe rektorene og ledelsen til å hjelpe hverandre, sammen. Det ble nok litt for mye veiledning med én og én leder. De tenkte ikke alltid på hele gruppen samlet. Det er noe Veilederkorpset bør reflektere over og ta med seg videre, sier Antun.

Skolesjefen og alle rektorene får hver sin veileder som gir personlig oppfølging. Antun hadde en rektor fra en skole i Hedmark som sin veileder.

– Et frivillig tilbud

Ingen blir pålagt et veilederkorps. Så lenge kommuner med skoleutfordringer tar tak, vil ikke regjeringen endre på det.

Veilederkorpset er en sentral del av Oppfølgingsordningen. Ifølge Utdanningsdirektoratet er det «en ordning for kommuner som over tid ikke oppnår ønsket utvikling på sentrale områder i opplæringen».

Ordningen har til og med fått et eget punkt i regjeringsplattformen. Der står det at regjeringen vil «følge opp arbeidet med nedre grense for skolekvalitet og systematisk oppfølging av skoleeiere med vedvarende svake resultater på læringsmiljø og faglig utbytte».

– Kommuner som har behov for hjelp identifiseres og får tilbud om støtte. Veiledning fra veilederkorps er ett av flere mulige tiltak kommunene kan velge å gå i gang med, svarer statssekretær Julie Midtgarden Remen (Høyre) via e-post.

Hun sier de ikke har noen målsetting om å trappe opp tilbudet. Enn så lenge er ordningen frivillig for kommunene. Fylkesmennene kontakter kommuner som skårer under en grense på enkelte indikatorer og spør om de ønsker veilederkorps. Men det er kommunene selv som må søke.

– Er det noen plan om å gjøre det til et krav å ta imot veilederkorps?

– Tilbudet om veilederkorps er fortsatt et frivillig tilbud. Så lenge vi ser at alle som faller under nedre grense tar tak i problemene, har vi ikke planer om å endre dette, svarer Remen.

– Det er en viss opptappingsperiode som ikke er gjort unna på 14 dager, sier oppvekstsjef Ann Kristin Bolstad (t.v.). Hun og rektor Monika Antun sier tillit er den helt avgjørende faktoren for at veiledning skal fungere.

– Vi var nok på telefonen med hverandre én gang i måneden i snitt, men i enkelte perioder var det mer, sier Antun.

Oppvekstsjef Bolstad, sier det for hennes del handlet mye om struktur, oppfølging og planarbeid.

– Det blir en prosess med møter og mellomarbeid gjennom de to årene, sier hun.

Antun sier hun hadde løpende kontakt med veilederen gjennom hele perioden.

– Det var telefonsamtaler av typen «hvordan går det nå?». Av og til er det bare fint å høre noen si at «nei, det får ikke vi helt til heller». Åh, det har vært så godt å få høre noen ganger, sier Antun og ler.

Fra ledelse til klasserom

Veileder Rune Knutsen sier Vaksdal kommune allerede var godt i gang med å skape en lederkul-

tur med kompetansedeling og støttefunksjoner.

– Når de utnyttet de forskjellige skoleledernes kompetanse, var de et veldig godt team. De kom langt med å dra nytte av hverandre, noe de også oppdaget selv. Der de nok forbedret seg, var i en større felles forståelse for hva de ville at Vaksdal-skolen skulle være, og en forpliktelse overfor det. At de skulle gå i samme retning, men bruke forskjellige verktøy ut fra den enkelte skoles behov, sier Knutsen.

Han sier veiledningen i stor grad skjer én til én, basert på hva skolelederne selv rapporterer at de har behov for.

– Veilederkorps^{et} retter seg bare mot lederne. Hvorfor det?

– Teorien viser at for å skape endring på skoler, betyr ledelse utrolig mye. Men det er selvsagt den enkelte lærer som skaper endring ut mot elevene. Og her var oppvekstsjefen i Vaksdal veldig tydelig

Lærer Marit Midtun mener de er blitt bedre til å tenke langsiktig.
– Og skolene i kommunen styrer i én felles retning, sier hun etter oppfølgingen fra Veilederkorpsset.

på at selv om det var lederne som fikk veiledning, var de nødt til å se resultatene ute i klasserommet, sier Knutsen.

Han understreker at de hadde flere møter på skolene med hele personalet til stede.

– Her ble lærerne involvert, og det var viktig at de var trygge på det som skjedde. Vi ville synliggjøre for lærerne hva vi jobbet med. Et av suksesskriteriene vi trakk fram i sluttevalueringen var å involvere de tillitsvalgte. De er en veldig viktig ressurs i endringsprosesser, sier Knutsen.

Inn for landing

Lærer Marit Midtun sier lærerne tidligere har opplevd at det blir satt i gang mange utviklingstiltak på kort tid.

– Da blir det fort heseblesende, uten at noe får lande skikkelig. Med Veilederkorpsset var lærerne opptatt av at denne gangen måtte ballen få lande. Så det ikke blir så mye av og på, sier Midtun.

Hun synes de har lyktes med det de siste par årene.

– Vi er blitt bedre til å tenke langsiktig, og skolene i kommunen styrer i én felles retning, sier Midtun.

Rektor Monika Antun anbefaler skoler og kommuner å hive seg på ordningen om de får sjansen.

– Det er mye å lære. Men tenk grundig gjennom hva du vil ha ut av det. Det er viktig at man eier det selv. Da klarer man å bygge opp noe som står igjen også etter at Veilederkorpsset har dratt, sier Antun.

Oppvekstsjef Ann Kristin Bolstad mener Veilederkorpsset har gjort dem bedre rustet til å ta det påbegynte utviklingsarbeidet videre. Men også hun mener det er viktig å vite hvor man står før man slipper til noen utenfra.

– Man bør ha en viss trygghet. Og bruk tiden i startfasen. Det er en viss opptiningsperiode som ikke er gjort unna på 14 dager. Så er det kjempeviktig å avklare forventninger på forhånd, sier Bolstad.

Mye handler om tillit til hverandre.

– Veiledning handler om å bygge gode relasjoner. Akkurat det vi lærere må gjøre med elevene for å få til læring, skyter lærer Midtun inn.

– Når tenker dere at arbeidet skal vise seg i resultatene til elevene?

– Standpunkt karakterene har gått opp de siste to årene. Nå ligger vi på landssnittet. Det skjedde for Veilederkorpsset kom skikkelig i gang, og det viser at vi allerede var på god vei, sier Bolstad.

Hun kikker ut vinduet, over et regntungt Vaksdal.

– Akkurat dét tenker jeg vi skal ta æren for selv.

Utdanningsforbundet:

Ingen lærerstøy om Veilede

Frivillig deltakelse og tid til å sette seg inn i lokale forhold. Det tror Steffen Handal er avgjørende for veileder-suksess.

– Vi er i **utgangspunktet** positive til at Utdanningsdirektoratet bidrar til skoleutvikling lokalt gjennom Veilederkorpsset, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal.

Han understreker at en viktig forutsetning bør

være at det er frivillig, og at det er stor grad av enighet lokalt om å invitere Veilederkorpsset inn. Utdanningsforbundet har ikke fått mange tilbakemeldinger fra lærere og rektorer om hvordan ordningen fungerer. Handal tror mangel på «støy» indikerer at det i hovedsak har virket bra.

– Graden av suksess mener vi vil avhenge av hvor mye tid veilederne får til å sette seg inn i lokale forhold, noe som nesten alltid vil være suksesskriterier for lokal skoleutvikling, sier Handal.

Handal er redd Veilederkorpssets rolle framover kan bli oppfattet negativt dersom de i større grad

rkorpset

vil bli pålagt å gå inn i skoler og kommuner som faller under den definerte nedre kritiske grense for kvalitet som er politisk vedtatt av Kunnskapsdepartementet.

– Vi er kritiske til at «kvalitet» i denne sammenheng defineres av noen få indikatorer som representerer et smalt utvalg av skolenes mandat, og hvor dataene representerer forholdsvis høy grad av usikkerhet, sier Handal.

Han mener derfor det er verdt å følge nøye med på hvordan ordningen kommer til å virke i tiden framover.

Veilederne har fått mer tid

I de første årene var Veilederkorpset kun inne i halvannet år. Nå er perioden utvidet til inntil to og et halvt år.

Det er kun gjort én evaluering av Veilederkorpset. Den kom i 2013 fra rådgivningsfirmaet Rambøll. De gjennomførte en spørreundersøkelse blant 671 veiledere, skoleeiere og skoleledere som hadde deltatt i ordningen. Rundt seks av ti svarte. I evalueringen ble det også gjort intervjuer, casestudier, dokumentanalyse og observasjon.

Hvorfor søkte kommuner veiledning?

- 42 prosent grunnet svake elevresultater
- 35 prosent grunnet høy andel elever med spesialundervisning
- 32 prosent grunnet andre årsaker

Noen funn:

- 94 prosent av deltakerne mente veiledningen hadde bidratt positivt til utviklingsarbeidet.
- Deltakerne mente det var en viktig forutsetning at veilederne hadde erfaring fra skolesektoren og høy faglig kompetanse.
- Det var stor variasjon i type tiltak som var iverksatt. Flertallet av deltakerne mente veiledningen hadde ført til organisasjonsendringer både på skoleeier- og skolenivå, men særlig på skolenivå.
- Deltakerne selv mente ordningen hadde ført til varige endringer. Veilederne var litt mer tilbakeholdne.

Utfordringer:

- Veiledningsperioden var relativt kort, og forskerne var usikre på om det ville medføre varige endringer. De påpekte at initieringsfasen i liten grad involverte lærerne, noe som kunne gi utfordringer i gjennomføring av tiltak.
- Det var usikkert om kommunene og skolene som deltok var de som trengte det mest.
- Det var vanskelig å mobilisere politisk nivå i kommunene.
- Det stilles spørsmål ved om veiledningen i for stor grad var preget av støtte framfor krav om endring av praksis.

«Det er ingen tvil om at mistillit til ord er mindre skadelig enn ubegrunnet tillit til dem.»

Václav Havel (1936–2011), tsjekkisk poet og president

Leseopplæring

Verdsatte elever leser best

Å føle seg likt av læreren styrker selv-
bildet, og det påvirker
også utviklingen av
leseferdighetene,
ifølge en studie ved
Universitetet i Sta-
vanger (UiS).

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

**Elever som føler at læreren liker dem, leser ras-
kere og bedre enn andre. Det viser en studie fra
Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger.**

Postdoktor Maria Therese Jensen og kolleger
ved Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger
(UiS) har stilt nær 3000 førsteklasinger spørs-
smål om i hvilken grad de føler at læreren liker
dem.

I tillegg har elevene fått svare på spørsmål om
hvor gode de selv synes de er til å lese, hvor gode
de er til å lese lange historier, hvor flinke de er til
å lese sammenlignet med kameratene, og om de

synes det er vanskelig å lese.

Konklusjonen er entydig: Elever som føler
seg likt av læreren, har et godt selv-
bilde, noe som igjen påvirker utviklingen av gode
leseferdigheter.

– Funnene viser at det er avgjørende for lese-
utviklingen at elevene opplever at læreren ser
dem og respekterer dem. Noen lærere kjenner
kanskje på dårlig samvittighet fordi de ønsker
å ivareta disiplinen bedre, men det er altså like
viktig for læringen at man bygger gode relasjo-
ner med elevene, sier Maria Therese Jensen i en
pressemelding.

Voksenopplæring

Studieforbundene har fornøyde kursdeltakere

En ny rapport fra forskningsstiftelsen Fafo viser
at studieforbundenes kursdeltakere opplever at
deres praksiserfaring brukes aktivt i læringen, og
at læringstilbudet er tilpasset deres interesser og
behov. For mange av personene med kort formell
utdanning er kursene et nytt og positivt møte med
en teoretisk læringsarena.

– Deltakere med lang formell utdanning er over-
representert blant kursdeltakere. Samtidig oppgir
deltakere med kort formell utdanning i større grad
at kurset var arbeidsrelevant både for nåværende
og fremtidig jobber. Nytteverdien for tilknytnin-

gen til arbeidslivet er høyest for dem med kort
utdanning, sier Fafo-forsker Niri Talberg i en pres-
semelding fra NTB.

Studieforbundene er ideelle organisasjoner
med voksenopplæring som hovedformål, og bidrar
til organisert opplæring i mer enn 500 frivillige
og ideelle medlemsorganisasjoner. Mangfold i
kurstilbud og nærhet til deltakernes erfaringer
kjenner seg ut i studieforbundenes arbeid.

Rapporten «Studieforbundene som lærings-
katalysator» kan lastes gratis ned fra Fafos
nettsider.

Kultur i skolen

Den kulturelle skolesekken får ny portal

En ny nasjonal portal for Den kulturelle skolesek-
ken (DKS) skal gjøre det enklere for utøvere å
melde inn sine forslag til DKS. For utøvere betyr
dette at det nå bli én portal og én frist (1. oktober)
for innmelding av forslag til DKS i hele landet.

– Vi håper portalen vil gi mer oversikt og være
tidsbesparende, slik at vi kan åpne for enda flere
profesjonelle produksjoner av høy kvalitet til barn
og unge, sier direktør i Kulturtanken Lin Marie Hol-
vik i en pressemelding.

For DKS-planleggere vil den være et verktøy
for planlegging, publisering og evaluering. Kultur-
kontaktene og lærere vil sikres god og relevant
informasjon om tilbudet, og vi vil få et bedre
grunnlag for data til rapporter og statistikk som
gir kunnskap om Den kulturelle skolesekken, heter
det i pressemeldingen.

Klassebilder

Strengere regler om å innhente samtykke fra foresatte
gjør at svenske skoler ikke lenger vil organisere fotogra-
fering av elevene.

FOTO ANISSA THOMPSON/FREEIMAGES.COM

Skoler dropper fotografering

Flere kommuner i Sverige kutter ut skolefotogra-
fering, melder det svenske kringkastingsselskapet
SVT. Grunnen er EU-forordningen om personvern,
GDPR, som krever underskrift av alle foresatte
før bildene tas. Malmö er en av kommunene som
dropper fotografering av elevene fordi det krever
for mye administrasjon.

– Det er ikke en del av skolens oppdrag å tilby
de foresatte fotografering, sier Mats Johnsson i
byens utdanningssetat til SVT.

● Storbritannia

Mengda rapportering og dokumentasjon er med på å auke stressnivået for engelske lærarar, ifølgje ei ny undersøking.

ILLUSTRASJONSFOTO ISTOCKPHOTO

Kontrollørane gjer lærarane meir stressa

Kontrollorganet Ofsted får kritikk i si eiga kartlegging av arbeidsmiljøet til engelske lærarar og skuleleiarar.

Lærarane bruker mindre enn halvparten av tida si i klasserommet, og resten til planlegging og administrative oppgåver. Ein monaleg del av tida går med på å leggje inn data og gje tilbakemeldingar som ein del av førebuingane til at inspektørane frå Ofsted kjem på besøk. Mange av lærarane meiner dette skaper stress, både med omsyn til arbeidsmengda og at det fører til for sterk vektlegging av skuleprestasjonar.

Det går fram av undersøkinga som Ofsted sjølv har gjennomført, skriv avisa The Guardian. Ofsted er eit statleg organ som fører tilsyn med skulane i England.

I undersøkinga, som omfatta over 2000 lærarar, går det fram at lærarar jobbar i gjennomsnitt 50 timar i veka i løpet av skuleåret, medan rektorar i gjennomsnitt jobbar 57. Eit stort fleirtal av lærarane sa dei var nøgde med jobben, sjølv om mange gav uttrykk for at løyvingane er for små og at dei ikkje vert nok verdsette av resten av samfunnet.

Ein annan sentral stressfaktor er «endelause møte» og kommunikasjon med foreldre som ventar svar på e-post med det same, skriv The Guardian.

● Georgia

Eldre lærarar får sluttpakke

Georgiske lærarar som allereie har nådd pensjonsalderen, men som framleis er i yrket, får tilbod om to årsløner for å avslutte lærargjeringa. I år har 6000 lærarar nytta seg av tilbodet, skriv nettavisa Gruzia Online. Pensjonsalderen i den tidlegare sovjetrepublikken er 65 år for menn og 60 år for kvinner. Føremålet er å skape fleire ledige lærarstillingar, slik at fleire unge vert motiverte for å ta lærarutdanning.

Radiostasjonen Ekho Kavkaza har intervjuet den kvinnelege læraren Kato Tsiklauri. Ho er 83 år og har vore lærar i 52 av desse åra. Ho er ein av dei som tok imot tilbodet, mellom anna fordi ho kjende at både skulen og foreldre meinte det var på tide. Sjølv ville ho gjerne halde fram.

– Undervisninga var med på å halde meg levande. Det sprengjer i hjartet når eg tenkjer på at skulestart nærmar seg, og at eg ikkje skal på arbeid, seier 83-åringen i eit intervju på kanalen si nettutgåve.

Utdanningsforskarer Simon Dzjananija seier til nettavisa at styresmaktene må gjere meir på å sikre at nyutdanna lærarar blir gode nok.

– Vi må ikkje ende opp slik at dei som skal erstatte lærarane som sluttar, er dårlegare, seier han og legg til at dette kan verte eit problem særleg på landsbygda.

Hvem blir Norgesmester?

**EN RESSURS FOR DEG SOM LÆRER
– GØY FOR ELEVENE!**

Denne engasjerende og holdningsskapende kunnskapskonkurransen gjennomføres på nettet og tar opp ungdomsrelaterte tema som rus, miljø og andre spørsmål knyttet til samfunnet i dag. Dette dekker kompetansemål for 6. og 7. trinn i naturfag og samfunnsfag. Skolequizen gjennomføres ved bruk av interaktive oppgaver og læringsressurser.

Gjennom skoleåret deltar elevene i tre runder med quiz. I mai kåres vinnerne, som premieres med en opplevelseshet for hele klassen. Deltakelse og bruk av læringsressursene er gratis.

INFORMASJON OG PÅMELDING:
norgesmester.juba.org

Juba™

"Hvem blir norgesmester?" driftes av Junior- og barneorganisasjonen Juba med støtte fra Helsedirektoratet.

juba.org

Utdanningsstopper

– Dette er kanskje Norges viktigste jobb, sier Marte Gerhardsen (46). I nesten fire måneder har hun holdt hus i 10. etasje i Utdanningsetatens kontorer i Oslo.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no FOTO Joakim S. Enger

Fra plassen sin i det åpne landskapet leder hun Norges største etat, med om lag 15.000 ansatte. Første dag på jobb hilste hun på 250 ansatte i administrasjonen.

Planen er å la alle disse menneskene gjøre jobben sin uten at hun blander seg for mye, sier hun: – Det jobber veldig mange flinke folk her, og dem er jeg avhengig av.

– Jeg skal være tydelig når det gjelder retning, men ikke for detaljorientert. Det er viktig at vi sørger for at lærerne i førstelinja har gode arbeidsvilkår og muligheter til å gjøre den jobben de skal.

Hopper etter Søgner

I slutten av april ble det kjent at hun skulle ta over som direktør for Utdanningsetaten i Oslo etter Astrid Søgner, en av de mest omtalte og omstridte etatslederne noensinne. Søgner regjerte i Oslo-skolen i 18 år.

Der noen roste Søgner for hennes gjennomføringskraft, visjoner og reformer i Oslo-skolen, fikk hun kritikk av andre for økende målstyring, personbehandling og lederstil. I 2018 eskalerte konflikten. Utdanningsdirektøren var i åpen maktkamp med byråd for oppvekst og kunnskap, SVs Inga Marte Thorkildsen, og nektet å gå av da byrådsleder Raymond Johansen (Ap) ba henne fratre stillingen i september 2018. Først to måneder senere undertegnet Søgner en avtale om overgang til en ny stilling i kommunen.

– Søgner fikk kritikk for sin lederstil, og nå snakkes det mye om tillitsbasert ledelse i Oslo. Hva legger du i det?

– Tillitsbasert ledelse handler om å tro at folk ønsker å gjøre en god jobb og også klarer det hvis de følges opp på en god måte. Det handler om å skape trygghet, samtidig som man opprettholder fokuset på leveranser.

Selv om Gerhardsen har solid erfaring som toppleder, i tanksmien Agenda, som divisjonsdirektør i DnB og som generalsekretær i Care Norge, påpekte mange at hun verken var utdannet pedagog eller hadde jobbet i skoleverket.

– Det visste også de fem som vurderte meg for jobben. Det var en omfattende prosess før jeg ble innstilt som nummer én, sier Gerhardsen.

– Noen mente du fikk jobben fordi du hadde partiboka i orden. Hva tenker du om det?

– Jeg har ikke vært aktiv i politikken siden tidlig på 1990-tallet, så det synes jeg er en underlig påstand.

Kennedy-tendenser

Arbeiderparti-historien i familien Gerhardsen er likevel ikke å komme utenom. Marte Gerhardsen ledet AUF i Oslo midt på 1990-tallet. Hennes foreldre, Tove Strand og Rune Gerhardsen har begge lange karrierer som toppolitikere. Lillesøster Mina Gerhardsen har vært politisk rådgiver for tidligere statsminister Jens Stoltenberg, statssekretær ved Statsministerens kontor og i Kulturdepartementet. Og bestefar Einar er kjent som selveste landsfaderen.

– Dere er jo litt som Norges svar på Kennedy-familien?

– Ja, det er oss og Stoltenbergerne, men vi lever ikke så glamorøse liv som Kennedy-familien gjør, sier Marte Gerhardsen og ler.

– Men familiehistorikken er ikke noe jeg kan gjøre noe med.

– Er du medlem av Arbeiderpartiet i dag?

– Ja. Jeg er stolt av det min bestefar utrettet og arvelig belastet i så måte.

– Leste du kommentarfeltene da det ble kjent at du var Utdanningsetatens neste direktør?

– Nei. Det overlot jeg til lillesøsteren min. Hun er mye mer dreven enn meg på sånne ting. Hun beroliget meg med at det ikke var altfor ille.

Dårlig taper

Å være en Gerhardsen har alltid ført til oppmerksomhet. Da Tove Strand og Rune Gerhardsen tok med dotrene på interrail på 1990-tallet, ble det oppslag i VG.

– Dere var tidlig klimavennlige?

– Tja. Jeg tror ikke vi tenkte på klimaet. Tog er en innmari fin reisemåte. Du har med deg hele kroppen og forflytter deg annerledes. Jeg har reist på interrail mange ganger med venner og, jeg.

Hun pleier å lese, mens reisefølget gjerne spiller kort eller andre spill.

– Spiller du ikke kort?

– Jeg kan spille kort, men jeg er en så innmari dårlig taper at det ødelegger stemningen. Da er

det bedre at jeg ikke deltar.

Til daglig reiser hun også kollektivt. Planen var egentlig å sykle.

– T-banen er jo vegg i vegg, så det er litt for fristende å hoppe på den, innrømmer hun, men sverger på at hun er opptatt av fysisk aktivitet. Gym var favorittfaget på barneskolen.

– Og så likte jeg friminuttene. Da gikk det mye i dødball og strikkhopping. Jeg var ikke så opptatt av det faglige, men skjerpet meg skikkelig siste året på ungdomsskolen.

Da hun gikk på Stovner barneskole, varte en vanlig skoletime tre kvarter. I dag har mange elever dobbelttimer.

– Hva tenker du om at seksåringer har 90 minutters økter?

– Det virker veldig lenge. Det må jeg finne ut av

n i Oslo

hvordan de gjør. Jeg må lære og forstå før jeg gjør endringer, sier Gerhardsen.

– Skal en lære, må en trives

Hun sier hun er opptatt av at etaten skal yte service til dem som er rundt omkring i klasserom og barnehager.

– Det er veldig mye bra i Oslo-skolen. En må ta vare på det. Det er et sterkt fokus på læring, men skal en lære, må en trives for å oppnå resultater. At alle har det godt og trygt, på skolen og hjemme, er derfor en viktig faktor.

– Oslo-skolene har flere tester enn resten av landet. Vil du endre det?

– Det er det for tidlig å si noe om, men for eksempel Oslo-prøven er blitt frivillig. De nasjonale prøvene er kommet for å bli.

– Hvilke utfordringer er de største Oslo-skolen står overfor nå?

– Vi har et stort potensial i å gi gode læringsopplevelser til de elevene som utfordrer oss mest, enten det er på grunn av språkvansker, atferd, kort botid i Norge eller dårlige sosioøkonomiske forhold. Der har vi ennå ikke lykket.

Lærere bør ha høy status

– Hva slags inntaksordning mener du er den beste i videregående skole?

– Det vil jeg ikke mene noe om. Et meget kompetent utvalg er i gang med å vurdere forskjellige modeller. Jeg er spent på hva de foreslår.

Høyre vil innføre fritt skolevalg i hele landet. Gerhardsen påpeker at hun er byråkrat og at hun forholder seg til signalene fra politisk ledelse.

– Hvor ligger din lojalitet som direktør?

– Utdanningsetaten har mange målgrupper, der elevene er den viktigste. Vår byrådsavdeling er våre sjefer. Jeg er lojal mot begge.

– Hva er skolens viktigste oppgave?

– Skolen har mer enn én oppgave. Ledestjernen er skolens formålsparagraf. Den kan ikke oppsummeres i én setning. Vi må klare alle de føringene vi får.

Samtidig understreker hun at det er ingen tvil om at skolen finnes for at elevene skal lære.

– Hvordan vil du beskrive lærerens status i dag?

– Jeg opplever at det fokuset vi har i Oslo på at lærere utvikler seg sammen, gir dem status, og at foresatte og elever setter pris på lærerne sine. De burde ha høy status. Vi har utrolig mange dyktige lærere i Oslo.

Bamble vil samkjøre arbeidet med mat og bevegelse

– Jeg tør! sier Adelen med et lurt smil. Hun har nettopp krabba gjennom den lange blå tunnelen i Sundby barnehage i Bamble i Telemark.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Det skal være liv og røre i barnehagene i Bamble. Derfor er alle de kommunale og noen av de private barnehagene piloter for prosjektet «Liv og røre» i Telemark fylkeskommune, et prosjekt for matglede og bevegelsesbegeistring.

Adelen vedgår på direkte spørsmål at før våget

hun ikke krabbe gjennom tunnelen.

– Nå tør jeg, gjentar hun.

Tunnelen er det morsomste i hinderløypa for de små barna, med bordet med subbesid duk på solid annenplass, ifølge Adelen.

Varm mat

Som en del av opplegget har barnehagen også varm mat én gang i uka. Mens Adelen har hatt hinderløype med tre andre toåringere, har Emine, Sanna, Matheo og Tobias kokkelert og sikra at alle i den tre avdelinger store barnehagen i dag får ovnsbakt torsk og grønnsaker til formiddagsmat. Nå skjærer de grønnsaker mens skravla går. Matheo oppdager at den grovvokste brokkolien er hul inni og kan brukes som kikkert.

Liker ikke ketsjup

Å få barn til å spise fisk er ikke noe problem, mener personalet. I hvert fall ikke hvis det er torsk eller laks. Men det beste Emine veit, er lasagne. Alle de fire ungene veit at styrer Gunn Walle ikke liker ketsjup. Det er så rart at de må le. Gunn forsikrer at hun har smakt. Regelen i barnehagen er at alle må smake før de kan vite at de ikke liker.

Bedre samkjøring

Å komme på besøk i Sundby barnehage er besøk til hyggelig liv og røre.

– Men arbeider ikke mange barnehager likt eller lignende både med mat og bevegelse?

– Det gjør de, hvis du bare ser på det som skjer i den enkelte barnehage. Men vi ønsker å samkjøre

Adelen åler seg raskt og trygt gjennom den skumle tunnelen, for hun tør!

dette arbeidet blant barnehagene i kommunen, sier Walle, og fortsetter:

– At barnehager er forskjellige, kan være bra på mange måter. Men samtidig bør det ikke være for ulikt, det barna i samme kommune får med seg fra barnehagen. Vi bør kunne fortelle foreldra i Bamble hva barna skal arbeide med i barnehagen, uavhengig av hvilken barnehage de går i, sier Gunn Walle.

Vi står og henger i kjøkkenet, der matlukta er begynt å duve fristende fram. Kjøkkenet er ikke stort større enn i et vanlig familiehuis.

Bra nok

– Vår barnehage kan bidra med å være eksempel på at alle kan drive med slikt, fortsetter Gunn Walle.

Haakon har hoppa!

– Vi er en treavdelings barnehage, bygd i 1975, og er den eldste barnehagen i kommunen. Så naturligvis er det ting vi gjerne ville hatt endra på, sier hun.

– Samtidig synes vi det er viktig å vise at dette kan vi drive med likevel. Vi trenger ikke utsette å satse mer på mat til vi får bedre kjøkken og to komfyrer. Og vi trenger ikke vente med å bli mer bevisst mat og fysisk aktivitet til vi har fått bedre tilrettelegging ute og inne, sier hun.

– Er det ikke ofte slik at hvis de barnehageansatte vil arbeide med mat, gjør de det, enten forholder ligger til rette for det eller ikke? Og liker de ansatte fysisk aktivitet, blir det fysisk aktivitet?

– Jo. Det er nettopp derfor det er viktig at barnehagene i kommune har dette prosjektet sammen. Det gjør det tydelig at dette er ikke noe man velger å holde på med, men noe man skal. Samtidig gir samarbeidet ideer og impulser til hvordan man kan arbeide.

– Holder ikke barn seg i aktivitet sjøl?

– Mange gjør det. Men ikke alle. Derfor er det viktig at vi følger med, og at vi har gode opplegg sier Gunn Walle.

Pedagogisk leder Sylvia Mustad Sørensen, som har leda hinderløypa for toåringene, slutter seg til oss.

– Se på de små når de er ute. Særlig hvis det er kaldt, blir de lett bare stabbende rundt i store dresser. Naturligvis skal små barn være ute. Det blir likevel ofte ikke så mye aktivitet ut av det. Derfor lager vi jevnlig og systematisk ulike opplegg for å sikre at de får hoppe, krype og balansere sier hun.

Læring eller lek

– Rammeplanen sier at barnehagen ikke skal ha mål for hva barna skal lære. Det er nå reist spørsmål ved om program som barnehagene blir pålagt «fra oven» kan trekke barnehagepedagogikken nærmere å arbeide for læringsmål. Har dere diskutert det?

– Jeg kan ikke se at dette prosjektet pålegger oss

noe som er i strid med rammeplanen for barnehager. Dette er lærende lek og leikende læring, sier Gunn Walle.

Erfarer sammen

Pedagogisk leder Heidi Enoksen Kroknes jobber i Elvebakken barnehage i Inderøy kommune i Trøndelag. På Utdanningsnytt.no oppfordret hun barnehagelærere til å være kritiske til blant annet nye program som barnehagene skal jobbe etter.

– Jeg kjenner ikke «Liv og røre» og kan ikke uttale meg om det. Barnehageprosjekter som dette kan være gode. Men jeg oppfordrer alle som blir presenterte for slike program til å vurdere om ungene blir godt involvert i programmet og om barn og ansatte erfarer sammen. Barnehagepedagoger skal ikke stå og undervise, sier hun til Utdanning.

Utdanning har vært på seilas i anledning 150-årsjubileet. Les reportasjene fra Arendal til Horten på **Utdanningsnytt.no**

Satte **maksgrense** for he

«Å få karakteren 3 etter en prøve sier ingenting om hva eleven må gjøre for å øke kompetansen.»

Torill Hvalryg, rektor

ILLFOTO ISTOCK

Heldagsprøver

Rektor ved Tromsdalen videregående skole har satt grensen ved to heldagsprøver per termin. Og hvis lærerne vil, må de gjerne droppe dem helt.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Det fargerike kontoret til rektor Torill Hvalryg ved Tromsdalen videregående skole i Tromsø står i kontrast til de litt blasse korridorene utenfor. Tavla bak pulten er fylt opp med en miks av bilder, timeplaner og små påminnelser om å følge hjertet. «Du vil bli kritisert uansett», står det på den ene.

– Det finnes lærere som bruker mye tid på det som ikke virker. Jeg har sjøl sittet samvittighetsfullt natt etter natt og retta engelskprøver med lange kommentarer og en karakter til slutt. Og konstatert at elevene ofte ikke lærte noe av arbeidet jeg la i dette. Det de lærer av, er først og fremst fagdialogen mellom lærer og elev i klasserommet og den tilbakemeldinga eleven får der, sier Hvalryg.

Fra denne høsten har hun innført en ny vurderingspraksis ved Tromsdalen videregående skole. De siste åra har skolen hatt en prøveplan der elevene skal ha maksimum tre store skriftlige prøver per termin. Nå har rektor kuttet én av de tre. Og de lærerne som vil, kan droppe alle. Målet er flere umiddelbare tilbakemeldinger og framovervurderinger.

– Tilbakemeldinga til elevene må komme så raskt som mulig, mens situasjonen og problemstillinga er reell, ikke etter at læreren har jobba seg gjennom drøye retdebunker og det er gått både ei og to uker siden vurderinga fant sted, sier Hvalryg.

– En av fremmedspråklærerne våre lar elevene se tallkarakteren to ganger, til første termin og standpunkt. Markedsføringslæreren vår gjennomfører ikke ordinære heldagsprøver. Og norsk lærerne lar elevene jobbe i grupper for å diskutere hva en god eksamensoppgave er.

– Faglig utvikling er målet

Vurderingspraksis er et hett tema i norsk skole, som er blitt forsterket med nye læreplaner som skal tas i bruk fra skoleåret 2020/2021.

– Hvis vi forandrer læreplanene, men lærerne skal fortsette å vurdere slik vi har gjort tidligere, vil vi ikke få den endringen ved norsk skole som stortingsflertallet ønsket seg, uttalte Steffen Handal til Utdanningsnytt.no i mars i år.

Samtidig har man sett en tendens til at norske skoler tester ut karakterfri skolehverdag.

Hvor mange som gjør det, har ikke Utdanningsdirektoratet noen oversikt over. For så lenge elevene får vurdering med karakter to ganger per år, trenger man ikke tillatelse fra direktoratet til å drive forsøk med nye vurderingsformer.

Rektor Torill Hvalryg sier hun støtter lærere som vil prøve ut noe nytt.

– Meningene om evaluering er mange, og det er som sagt greit. Det viktigste er at det er åpenhet og deling og mulighet for å prøve ut nye metoder, sånn at elevene får et godt læringsutbytte. Som skoleleder blir det viktig å være tett på lærerne i arbeidet med å utvikle skolens praksis, det være seg tilpasset opplæring eller vurderingsformer, sier hun.

– Men trenger ikke elevene karakterer for å vite hvor de står?

– Lærerne skal selvsagt også vurdere eleven med tanke på karaktersetting, men det er elevens faglige utvikling, ikke karakteren, som er målet for evalueringene. Å få karakteren 3 etter en prøve sier ingenting om hva eleven må gjøre for å øke kompetansen, mener Hvalryg.

Hun innrømmer imidlertid at på utdanningsprogram med store klasser er det problematisk å følge opp den enkelte elev like tett som i klasser med lavere elevtall.

– Men ved å sentrere opplæringa om eleven kan læreren bruke mer av undervisningstida sammen med elevene og slik få mulighet til å vurdere elevens måloppnåelse kontinuerlig. Det er jo også mulig å «ploge» i de små fagene. Det betyr at elev-

– **Det viktigste** er at det er åpenhet og deling og mulighet for å prøve ut nye metoder sånn at elevene får et godt læringsutbytte, sier Torill Hvalryg, rektor ved Tromsdalen videregående skole.

FOTO KIRSTEN ROPEID

ene på idrettsfag gjør seg ferdig med for eksempel geografi til jul for så å konsentrere seg om historie etter jul. Da får man flere timer i faget i løpet av en kortere periode, sier hun.

Bruker gamle eksamensbesvarelser

I kantina sitter en av dem som mener store skriftlige prøver kun dreier seg om å reprodusere og huske. Lektor Rolf Gunnar Monsen vil heller arbeide for at elevene skal forstå og kunne ta i bruk det han lærer dem.

– Jeg ser ingen vits i å dundre på med slikt og skremme elevene skikkelig rett før eksamen, sier han.

Gjennom året bruker han heller flittig tidligere eksamensbesvarelser med vurderinger og tallkarakterer for å forberede elevene til eksamen.

– Da får elevene en god forståelse av forskjellen på en sekser og en firer, og av hvordan en eksamensoppgave kan besvares, sier Monsen, og fortsetter:

– Ellers meiner jeg at den beste eksamensforberedelsen er å lære faget. For markedsføring betyr det å kunne bruke kunnskapen. Det er det de vil bli vurdert ut ifra når de skal praktisere faget i arbeidslivet. Derfor øver vi også på det korte, muntlige framføringer og direkte tilbakemelding.

– Du skal sette en karakter til slutt. Er det ikke da lettere å dokumentere med skriftlige prøver?

– Kanskje. Men du kan dokumentere vurderinga du har gjort i løpet også, sier Rolf-Gunnar Monsen.

– Prøver gir læring

Kristine Broks er tillitsvalgt for Utdanningsforbundet ved Tromsdalen videregående skole og under-

– Inntrykket er at elevene setter pris på å få øve seg til eksamen, både skriftlig og muntlig, sier Kristine Broks, tillitsvalgt for Utdanningsforbundet og språklærer ved Tromsdalen videregående skole.

FOTO KIRSTEN ROPEID

viser i engelsk og tysk. Hun tar derimot gjerne det omfattende rettarbeidet som de tradisjonelle prøvene og heldagsprøvene fører med seg.

– En vurdering av en retta prøve bør gi et nyttig læringsutbytte. Tilbakemeldinga fra elevene tyder også på at de synes det, sier hun.

– Dessuten gir det god eksamenstrening, ikke bare for eksamen ved videregående skole, men til de eksamenene som de aller fleste vil møte etter videregående også, legger hun til.

Broks gir også alle elevene en muntlig prøve som hun meiner er nyttig eksamenstrening, og muntlige presentasjoner.

– Inntrykket er at elevene setter pris på å få øve seg til eksamen, både skriftlig og muntlig, sier hun.

Tromsø-rector Torill Hvalryg understreker at det krever stor faglig og didaktisk trygghet hos lærerne om de skal lykkes.

– Begrepet «tilpassa opplæring» kan virke uoverkommelig. Det er viktig å huske at tilpassa opplæring ikke betyr at alle elever skal ha individuell opplæringsplan. Man tilpasser oftest på systemnivå, ikke på individnivå. Opplæringa skal være variert, slik at alle elever får jobb og får vist kunnskap på måter som passer for dem, sier hun.

– Vi kan for eksempel ha prøver som en totrinns-rakett, der vi får respons på et førsteutkast og mulighet til å forbedre før prøven leveres inn igjen, sier påtroppende leder i Elevorganisasjonen, Alida D'Agostino.

FOTO PRIVAT

– Å skrive det du husker, er

– Du puffer hardt til prøven, konstaterer at den går greit, og kort tid etterpå har du glemt det meste, sier leder i Elevorganisasjonen, Alida D'Agostino.

Hun meiner også at karakteren man får på en prøve ikke gir noen viktig hjelp til videre læring.

– Det er lett å hekte seg opp i tallet som står under prøven uten å gå grundig inn i rettingene. Da blir det lite læring. Mange kjenner seg dessuten plassert i en bås gjennom tallet og blir lite motivert til å lære av det. Vi bør bort fra den store oppmerksomheten om karakteren og være mer opptatt av læringsutbytte ved vurderinga.

– Hvordan gjør vi det?

– Vi kan for eksempel ha prøver som en

totrinnsrakett, der vi får respons på et førsteutkast og mulighet til å forbedre før prøven leveres inn igjen, sier D'Agostino, og fortsetter:

– Sjel har jeg alltid foretrukket presentasjoner, diskusjoner og alle situasjoner som gir mulighet for refleksjon. Det viktigste er likevel at lærerne snakker med elevene. Spør elevene om hva som er god vurdering, og dere vil få gode svar!

– Lærere sier at de oftere enn før blir avkrevd å begrunne og dokumentere karakteren de til slutt setter. Er skriftlige prøver godt egna til det?

– Det er bra at lærerne er opptatt av å begrunne karakteren. Da er det viktig at de snakker med elevene gjennom hele skoleåret, ikke bare via prøver.

– Men vil dere bli evaluert absolutt hele tida?

– Ikke nok å ha kunnskapen på mobilen

– Store skriftlige prøver er viktig for læring, sier Thom Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Det er svært mye å lære av å sette seg ned i minst to timer og sammenfatte sin kunnskap om et emne. «Lese, huske, gjenta» er også en viktig del av læringa, understreker Jambak.

– Det er ikke rett, det daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen sa, at all kunnskap er et tastetrykk unna. En viktig del av kunnskapen er evnen til å bruke den. Det krever at mye kunnskap er lagra i hode, ikke på mobilen, sier han.

Lærerens evalueringer gir elevene en viktig framovermelding om hva de bør jobbe mer med og hva som er bra, mener Jambak.

– Min erfaring er at mange tar imot prøvevurderingene på den måten, sier han.

Samtidig er Thom Jambak opptatt av at store skriftlige prøver er god eksamenstrening.

– Med et bilde fra idretten kan vi si at vi hele året jobber med maraton, med mappleveringer og framføringer og lange perspektiv. Så kommer eksamen. Da er det plutselig sprint; alt skal skje på

Lærerens evalueringer gir elevene en viktig framovermelding om hva de bør jobbe mer med og hva som er bra, mener Thom Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

snaut tilmålt tid. Vi må la elevene øve på sprinten, sier han.

– Kravet om å dokumentere den endelige karakteren øker. Er store skriftlige prøver viktig for å dokumentere?

– Vi skal ha skriftlige prøver framfor alt på grunn av læringa, ikke først og fremst for dokumentasjonen, slår Jambak fast, men fortsetter:

– At dokumentasjonskravet øker, er reelt, og det er problematisk. Vi burde forvente at profesjonens avgjørelser sto sterkere. Den kontinuerlige samtalen mellom lærer og elev er det viktigste for at elevene skal vite hvor de står faglig, slik at standpunkt karakteren ikke kommer som en overraskelse. Men hvis denne dialogen skal skriftliggjøres i for stor grad, vil det føre til mer stakkato og dårligere tilbakemeldinger.

– Vil fagfornyelsen endre vurderingspraksisen?

– Jeg tror ikke fagfornyelsen vil føre til endringer så lenge det internasjonale systemet for kvalitetsvurdering ikke endres. Skolene vil måtte legge vekt på det de blir målt etter i for eksempel PISA-tester og nasjonale tester. Så det er vanskelig å si hvilke endringer som egentlig vil komme, sier Thom Jambak.

Han forteller at han sjøl synes det fungerte godt å gi delte prøver:

– En del har hatt som hensikt å få på plass faktakunnskapen, som årstall eller anna som kan pugges. I andre del har elevene kunnet velge en problemstilling de skal skrive friere om. Da får de vist evnen til å bruke faktakunnskapen.

Utdanningsdirektoratet:

– Lærerne bestemmer

– Det er i profesjonsfellesskapet avgjørelsene om bruken av prøver skal tas, sier Hedda Birgitte Huse.

Huse er avdelingsdirektør i avdeling for læring og vurdering i Utdanningsdirektoratet.

– Vi veit at læringsutbyttet av store skriftlige prøver blir diskutert på en del skoler. Det vi i direktoratet understreker, er at all undervisningsvurdering skal hjelpe elevene videre i læringa. Vurdering skal også være en del av å lære hvordan man lærer, sier hun.

Huse understreker at regelverket gir skolene stort handlingsrom for hvordan vurderingsarbeidet legges opp. Det er for eksempel ingen krav om hvor mange skriftlige prøver elevene skal ha i fagene.

– Blir konklusjonen blant kollegene at læringsutbyttet av disse prøvene er lite, må man prøve andre ting, sier Huse og advarer:

– Stort prøvepress kan i seg sjøl hemme læring, for å evne noe.

– Hva skal til for at vurdering skal støtte læring?

– Vi veit blant anna at det er svært viktig for læringa at elevene veit hva de skal lære. Tilbakemeldingene og rådene elevene får, må være slik at de klarer å ta dem med seg videre. Elevene bør oppleve at de er i faglig utvikling. Det hjelper på ei slik utvikling at tilbakemeldingene kommer kjapt. Forskning viser at det er flere aspekter ved tilbakemeldingene som bidrar til læring.

– Vil fagfornyelsen presse fram endringer i vurderingspraksisen?

– Fagfornyelsen vil legge større vekt på dybdelæring, for forståelse av begreper og sammenhenger og for ferdigheter. Da vil en vurderingsform som bare legger vekt på delkunnskaper fungere dårlig. Evnen til for eksempel refleksjon må gis godt rom i vurderingene, sier hun, men påpeker at noen lærere synes det er utfordrende å finne måter å trekke elevene med inn i vurderingsarbeidet.

– Flere skoler arbeider med å gi mer tilbakemelding i andre former enn karaktersettning. Samtidig opplever lærere et økt press om å dokumentere standpunkt karakteren de til slutt setter. Hadde det ikke da vært greit å kunne slenge en prøvebunke med tallkarakterer i bordet?

– Jeg ser det behovet og forstår at det kan være motsetninger her. Vi kommer likevel ikke bort fra at hovedmålet med all undervisningsvurdering er læring, sier Huse.

ikke læring

– Nei! Ingen lærer av slikt. Her må vi finne en balanse. Og jeg tror fagfornyelsen vil hjelpe til med det. Stress og mas fremmer ikke læring, og stofftrengselen i faga har vært en kilde til nett-opp stress. Når elementene i faga blir færre, vil vi trenge færre vurderinger, sier D'Agostino.

Det dårlige læringsutbyttet ved store prøver er også argumentet for at D'Agostino har liten tro på effekten av store prøver som eksamenstrening.

– Men skal det ikke til sjuende og sist settes en karakter som skal gi rettferdig konkurranse om adgangen til videre utdanning?

– Det skal det, og det er viktig. Likevel må læring, ikke rangering, være hovedmålet med vurdering, sier Alida D'Agostino.

Elin Natås lærte å lese av sønnens privatlærer. I dag er hun spesialpedagog og hjelper andre som sliter på skolen.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik

– **Moren min** ba om hjelp til meg, men det var ingenting skolen kunne tilby. Begrepet ordblind skjønte jeg ikke, for jeg så jo ordene, forteller spesialpedagog Elin Natås (64).

Årene på skolen ble innholdsløse. Hun følte ikke at hun lærte noe i de teoretiske fagene. Det var ikke bare bokstavene som var vanskelige, tallene tullet seg til, de også.

– Jeg kunne lese ord, men bokstavene byttet plass. Jeg slet med linjeskift, og dermed forsto jeg ikke det jeg leste og husket det heller ikke. Å lese høyt i klassen var et mareritt. Jeg leste jo også ekstremt seint.

Da det viste seg at hennes egen sønn også slet med å lære å lese, skjønte Elin at de hadde de samme problemene, men det skulle bli mange runder før de fant riktig hjelp.

Sint hjemme

I skolen gjorde Elin Natås det bra i gym, skolekjøkken og håndarbeid, og i tillegg hadde hun gode karakterer i orden og oppførsel.

– Jeg prøvde å gjøre minst mulig ut av meg, sånn at læreren ikke la merke til meg. Jeg strikket i alle timene. Det fikk jeg lov til så lenge jeg ikke brukte pinner av metall som klirret, forteller hun.

Når hun kom hjem, var hun sint, veldig sint. I alle de lange årene da hun satt på skolen og ikke klarte å lese, var hun snill der, men tok det ut hjemme.

– Gørra må ut. Sånn er det med mange av de ungene som kommer til meg også. De er så frustrerte, og jeg skjønner dem godt. Jeg satt jo i ti år og følte meg dum selv, så jeg vet hvordan de har det, sier hun i dag.

Samsynsproblemer og lydlapskaus

Når Elin skulle lese, holdt hun fingeren under og fulgte linjen med den mens hun leste. Hun flytter også på hodet, mens blikket sto i ro. Da blir det vanskelig å holde balansen på stolen.

– Øynene mine kan speilvende både ord og

bokstaver. For eksempel slik at ordet «at» blir «ta», mens «far» kan bli «fra». Tallene bytter også plass. Når det står 43, kan det hende at jeg ser 34.

Samsynsproblematikken gjør at hun må bruke spesielle briller, og hvert par koster om lag 7000

– **Å holde balansen** kan være utfordrende for enkelte som sliter med synsfunksjonelle vansker, sier Elin Natås.

ese som 36-åring

– nå hjelper hun andre

kroner. Brillene må byttes med jevne mellomrom. Ingen får støtte til slike briller, ikke barn som sliter med synsfunksjonelle vansker heller.

– I tillegg er jeg høysensitiv på lyd. Det vil si at jeg kan høre bakgrunnsstøyen bedre enn språk-

lyder, altså når noen snakker. Det er spesielt ille når det er støy i rommet og noen snakker til meg. Jeg sliter med å skille lyder som ligner hverandre, sånn som lydene b/p, d/t, g/k og v/f. I tillegg har jeg ikke et dominant øre. Da blir det mye «krøll»,

det føles som en «lydlapskaus» og det blir mye «hæ?». Dette kalles en fonetisk svikt. Jeg har fått musikkterapi for å bedre lytteevnen. Nå har jeg også høreapparat fordi jeg i tillegg har begynt å høre dårlig, noe som dekkes av det offentlige. >

«Jeg prøvde å gjøre minst mulig ut av meg, sånn at læreren ikke la merke til meg.»

Elin har tidligere jobbet i skolen, men da med små grupper eller én elev om gangen.

– Lærerværelset var det verste for meg, med mange som snakket og klirring av kopper og bråk med stoler.

Elever som sliter med det samme, har det ofte veldig slitsomt på skolen på grunn av all støyen.

Én ting om gangen

Konkrete beskjeder og en ting om gangen er best for barn og voksne som har lignende innlæringsproblemer.

– Hvis de i barnehagen sa til sønnen min at han skulle gå på kjøkkenet og hente melk, leverpostei og bestikk, fikk han gjerne med seg den første beskjeden: at han skulle gå på kjøkkenet. Han kunne også bli sint, det ble kaos for ham. Sånn er det med mange barn. De kan ha problemer med å holde balansen også. Derfor hender det at de er urolige, fikler med ting, holder seg fast i pulten eller strikker sånn som jeg gjorde, forteller Elin Natås.

Hun sier at grunnleggende begreper må læres godt, slik at disse elevene greier å sette ord på det de sanser, gjøre analyser og kategorisere det de tar inn. Fremmedord og abstrakte begreper må forklares nøye ved hjelp av grunnleggende begreps-systemer. Dette må det undervises i og bruk av håndfaste konkrete som fremmer forståelse gir gode resultater.

– Faren min ga meg en gang en tom fiskebol-leboks og ba meg regne ut hva det var oppi der. Jeg skjønte ingenting. Det var jo helt tomt oppi den boksen. Hva var det jeg skulle regne ut da?

Ting må være håndfaste, konkrete og knyttes til begreper.

Spesialpedagogen gir ofte elevene sine konkrete oppgaver som å handle med penger og ikke med kort.

Veien frem

Elin gikk ett ekstra år på ungdomsskolen, det var mulig den gangen. Hun begynte også på videregående, men det gikk ikke.

– Jeg holdt ut til påske. Deretter ble det folkehøyskole på meg. Jeg hadde lyst til å bli kokk, men så at det ville ta fire år, så den tanken slo jeg fra meg. Da var det bare å prøve å finne en utdanning som ikke var for lang. Utdanning som tannlegeassistent tok et år, og jeg jobbet som det i mange år.

Blant annet dro hun til USA som au pair, og etter hvert fikk hun jobb som tannlegeassistent på Manhattan i New York. Da hun ventet hjem til Norge, fant hun ut at hun burde utdanne seg videre og tok videregående på privatskolen Treider i Oslo. Men hun kunne ikke lese på en slik måte at hun lærte og husket. Hun var på skolen hver eneste dag og fulgte godt med i timene. Det, og lærere som forsto hennes problemer, reddet henne.

– Jeg kom opp i engelsk skriftlig. Helt panikk. Jeg kjøpte tre ordbøker. Brukte en time på å skrive casen, for deretter å bruke fire timer på å slå opp hvert eneste ord. Etter ti år i USA snakket jeg engelsk på et høyt nivå, men det skriftlige var elendig. Jeg fikk toppkarakter på den eksamen, takket være ordbøkene.

Fem år hos privatlærer

Det var først da sønnen kom til spesialpedagog Ragnhild Hope Nyborg ved Institutt for Anvendt Pedagogikk (INAP) i Asker i Akershus at Elin også fikk hjelp. Da var hun 36 år.

– Jeg tok barneskolen om igjen sammen med sønnen min.

– Og så begynte du å studere?

– Jeg husker ikke hvordan jeg begynte på universitetet. Det må ha vært mannen til Ragnhild som fikk meg til det.

Mannen Elin referer til, er professor Magne Nyborg. Han var forsker i kognitiv læringspsykologi og utviklet flere lærings- og undervisningsmodeller. Disse bruker Elin i sin praksis i dag.

– Foreldre og lærere ser ofte tidlig at et barn sliter med å lære, men det er altfor mye «vente og se». Som tidligere tannlegeassistent pleier jeg å si at det sjelden er lurt å utsette å reparere en tann som er skadet, hullet vil ikke bli mindre men større og mer smertefullt, sier hunv.

Elin har blant annet kurset andre spesialpedagoger og lærere. Mange lærere har fått for dårlig opplæring innen dette feltet.

– Jo flinkere lærerne blir, dess flinkere blir de til å lære bort, og da blir også elevene flinkere. Noe som igjen fører til mestring og motivasjon både hos elever og lærere.

Elin tok i tillegg til pedagogikk og spesialpedagogikk også mellomfag i kriminologi.

– Det er mange som har slitt på skolen som ender opp i fengsel. Tenk om de hadde fått den opplæringen de hadde behov for da de gikk på skolen, sier spesialpedagog Elin Natås.

Lærerstreker

– Kollegaene mine syntes det er gøy og kjenner seg igjen i mye av det jeg lager, sier Marius Henriksen, lærer og tegneserieskaper. I sommer kom nytt album med stripeserien «Storefri».

TEKST OG FOTO Endre Törnngren Nygaard

– **Jeg skulle lage** en stripeserie og tenkte at skolen er veldig gjenkjennbar for de fleste, sier Marius Henriksen.

– Da jeg fikk ideen, hadde jeg ikke begynt på lærerutdanningen, men jeg visste at jeg ville bli lærer. Læreryrket og tegneserier virket som en god kombinasjon.

Nå har 27-åringen laget serien «Skolefri» i snart ti år. Mye av inspirasjonen henter han fra barne-skolen Nesøya i Asker i Akershus, der han selv jobber. Og på en kafé i Asker skisser han ut idéer og vitser som senere trykkes blant annet i lokalavisa Budstikka og bladet Pondus. Nylig ga han også ut eget album.

– Hvilken reaksjoner får du?

– Kollegene mine syntes det er gøy og kjenner seg igjen i mye av det. Noen av elevene har fått tak i den siste boken jeg ga ut. Den er egentlig ikke for barn, men det virker som de syntes det er gøy. Sikkert fordi de kjenner meg.

Tegningen en del av undervisningen

– Jeg kommuniserer mye med elevene via tegning på tavla, forklarer Henriksen.

I noen timer, hvis elevene har jobbet godt, lager han en tegning for dem de siste fem minuttene. De kan være med og bestemme hva han skal tegne.

Med elevene på 7. trinn har han gjennomført et tegneserieprosjekt to ganger nå.

– Elevene lager tegneserier, og vi setter det

Marius Henriksen (27) er lærer og tegner serien «Storefri». Han henter mye inspirasjon i hverdagen.

sammen til «klassens tegneserie». Da er jeg også streng med tidsfrister, for det er jo en stor del av stripetegnerjobben.

Mye jobb

– Hvilken av jobbene dine liker du best?

– Serietegner. Samtidig trives jeg veldig godt med å jobbe med mennesker. Det beste med læreryrket er følelsen man får når man virkelig har klart å lære bort noe.

– Og det verste?

– Å bruke veldig mye tid på oppdragelse i stedet for det faglige.

Henriksen jobber i 60 prosent lærerstilling, for å få mest mulig tid til tegning.

– Det blir mye kvelds- og helgejobbing, men det funker ellers veldig godt å kombinere de to yrkene. Jeg underviser i kunst og håndverk, bruker mye tegning der og henter inspirasjon derfra også. Men er jeg på skolen, er det som lærer. Når jeg kommer hjem, prøver jeg å tenke over hva som har skjedd og om det kan brukes på noen måte.

Lærer underveis

Han har tegnet hele livet. En tid tenkte han på å bli kunstner.

– Da jeg gikk på kunstscole, fant jeg ut at det ikke var noe for meg. Jeg lærte likevel mange ulike teknikker som jeg bruker som lærer også. Andre året fordypet jeg meg i tegning, og det er gull verdt som serietegner. «Storefri» var sluttprosjektet der.

På videregående hadde derimot lærer-ideen dukket opp.

– Jeg fant ut at jeg likte å hjelpe andre med å forstå ting i timen. Noen sa også at jeg var flink til det.

Som lærer forsøker han å huske de gode lærerne han selv hadde: – Så prøver jeg tenke på hva de gjorde som funket.

– Som tegner eller lærer: Har du gjort noen tabber ennå?

– Som fersk serieskaper glemte jeg et par frister. Jeg fikk streng beskjed: «Dette går ikke». Da tar man seg sammen. Som lærer derimot gjør man nok småtabber hele tiden. Det er et yrke der man lærer underveis.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Å nytte det ein finn

Jentene og gutane driv kvar med sitt i friminuttet på Dokken skule i Nes i Hallingdal, truleg ein gong på 1920-talet. Ifølgje førstekonservator Bjørn Sverre Hol Haugen ved Anno museum kan det sjå ut som om jentene spelar «femstein», medan gutane «vippar pinne». Dette var populære leikar som ikkje kravde meir utstyr enn det ein kunne finne på bakken: høvesvis nokre småsteinar og kjeppar. Bildet er teke av Lars Kristianson Ødegaard, som arbeidde både som lærar og fotograf.

Dokken skule vart bygd i 1869, og ifølgje Lokalhistoriewiki.no hadde skulen framleis sju elevar i 1967. To år seinare vart skulen nedlagd, ifølgje Sigmund Øen i Nes historielag. I dag går dei aller fleste skuleelevane i Nes kommune på skulen i kommunesenteret Nesbyen.

FOTO LARS KR. ØDEGAARD / HOL BYGDEARKIV **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK

Petit

Jarle Tufta

ILL FOTO SVERRE A. BØRRETZEN NTB SCANPIX

Skulevegen

«Eg kan aldri hugsa at me sytte med vegen om me skulle noko.»

Ei bygd mest utan bilar, berre eit par drosjar og tre lastebilar om eg minnest rett. Ingen med private bilar. Slik var det i mine guteår på 1950-talet. Det er rart å tenkja på i dag.

Skulle ein utetter bygda på den tida, til skule eller butikk eller i Ungdomshuset til film på Bygdekinoen som gjesta bygda ein gong i månaden, var det føtene å lita på, og sykkelen når ein vart stor nok og så heldig å få det. Bilane fløyte gjerne for svingane oppetter Fuglebergsbygda, for å varsle to- og firbeinte attom svingen.

Eg kan aldri hugsa at me sytte med vegen om me skulle noko, same korleis veret var. Det måtte einast vera når me skulle heim att med den store handleøskja bakpå sykkelen etter laurdagshandelen hos Tuften, for då måtte me gå og leia sykkelen oppetter dei tyngste bakkane.

Å gå dei vel tre kilometrane til og frå skulen gjekk som ei lyst. Først berre oppetter snarvegane mellom gardane på Tufta til den vesle grendeskulen, så til skulen på Husa der Karl'en tok hand om undervisinga. Dei siste åra til Nyeskulen innom Knappen.

Veret hadde rettnok mykje å seia. I finver gjekk turen lett. I regn og motvind var det verre, og det kunne gå timar i skulestova før ein var turr i kleda når vestaveret var som verst. Dammar kunne liggja over vegen i den verste haustbløyta. Men nokon grunn til å syta og klaga kan eg ikkje hugsa at det var.

Om vinteren, med snø og glattis, og sjølv om Rattavikjen var på isen og fiska, torde me aldri å gå snarvegen over Vågen. Det var betre å koma litt seinare fram enn aldri å koma fram, slik Nils på Stigen sa då han blei spurt om kvifor han ikkje gjekk over isen.

Ein gong kunne det likevel ha gått gale. Isen på Vågen var i ferd med å bli broten opp då me var på heimveg frå skulen. Frå snarvegen over Slag-gaskarva såg me freistande isflak innmed land. Flaket me segla med, dreiv frå land, og det var med nauda me nådde botnen med stanga me hadde med oss. Me fortalde aldri nokon om den hendinga, men blant lærdomane høyrer det til blant det som verkeleg sette seg fast.

Heimturane gav òg rom for slikt me ikkje skulle gjera. I ni-ti-års alder skulle røyking prøvast. Elles vart butikken på Slagget til fast stoppestad på heimveg om ikkje viktig arbeid venta heime. Karamellar til 5 øre og «langebrød» til 25 øre var overkomeleg sjølv i ei mest pengelaus tid for ungar. «Langebrødet» med mjukt, seigt fyll med sjokoladetrekk utanpå, som kunne plukkast av først, høyrer til på godterihimmelen enno.

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Organisasjonsplikt

Det er ca. 30 % av samfunnsborgerne i vårt land som har valgt å stå utenfor alle organisasjoner. (...) Den såkalte «snyltevirksomhet» irriterer naturligvis alle medlemmer og ansvarlige organisasjonsledere. I virkeligheten avslører det en manglende yrkesetisk holdning når enkelte uten motforestillinger gladelig tar i mot de forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår som organisasjonene klarer å kjempe fram.

Norsk Skoleblad
nr. 35/1969

For 25 år siden
Lederen i Eksamenssekretariatet, Georg Matthiesen:
– Avskaff muntlig eksamen for privatister!

- Elever som vil forbedre seg er nå i flertall blant privatistene, og karakternivået blir stadig høyere.
- Denne våren fikk to av tre privatister i Oslo toppkarakterer til muntlig, og ved Bjørknes Privatskole fikk halvparten av alle prøver karakteren seks.
- Lederen av Eksamenssekretariatet tror ikke nivået er reelt, og mener karakterjaget fører til groteske spekulasjoner som undergraver elevenes skolegang.

Skolefokus nr. 13/1994

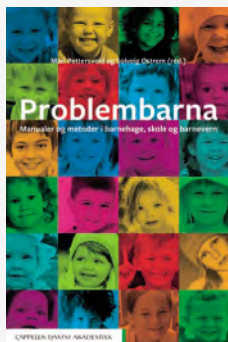
● **Jarle Tufta**
pensjonist, tidligere lærer i videregående skole og i høgskolesystemet

FOTO PRIVAT

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ingeborg Tveter Thoresen

Årets viktigste bok

Problembarna
Manualer og metoder
i barnehage, skole og
barnevern

Av Marit Pettersvold
og Solveig Østrem
(red.)
Cappelen Damm
Akademisk 2019
308 sider

Denne boka inviterer til debatt om de mange manualene og programmene som griper stadig sterkere inn i barn og unges hverdag.

Dette må være årets viktigste bok i pedagogiske miljøer. 16 forskere på barnehage, skole og barnevern har levert 14 artikler til antologien «Problembarna». Den kan leses som en invitasjon til samtale om pedagogikk, politikk og etikk, men den er også et varsko, især til foreldre, om aktiviteter i offentlige institusjoner.

Det dreier seg om en utstrakt bruk av kontekstuaavhengige programmer, metoder og manualer, for å forebygge og løse problemer, der fokus blir barna og de unge. Programmene er importert, «tilpasset», utviklet og lansert av enkelte fagmiljøer og personer, og støttet og omfavnet av sentrale og lokale skole- og helsemyndigheter. Derved legitimerer og bidrar de til skole og barnehage som et betydelig marked i og med at barnehagen omfatter nesten alle barn fra ettårs alder, og grunnskolen er obligatorisk for alle.

Utdanningspolitiske stikkord er «kvalitet» og «tidlig innsats». Programmene er spredt ikke bare i Norge, men i Danmark og Sverige. Dermed har antologien bidrag fra hele Skandinavia.

Som forfatterne viser, henger programinvasjonen (redaktørenes uttrykk) sammen med internasjonal påvirkning og trender i tidens styringsideologi (New Public Management) og ved at barn i opplæringen ses som en investering i

samfunnets konkurransefortrinn. Men som boka viser, nedvurderes barnet i programmene ved at barnet blir gjort til objekter for intervensjon. Mens opplæringen er et dannende demokratiprojekt, med oppdragelse og undervisning, der barnet er subjekt. Pedagogikkens egenart er relasjonen, med sensitivitet for situasjonen i i konteksten, hvor pedagogens faglige skjønn er kjernen i profesjonsutøvelsen. Artikkene insisterer på dette, og viser hvordan standardiserte, universelle programmer nettopp ser bort fra det.

Politikerne etterspør effektivitet og hva det er som virker. Evidensbasert forskning, som kommer fra medisinske fagfelt, er blitt viktig for myndighetene som basis for politiske tiltak også innen opplæring og barnevern. Det er dette forfatterne avdekker, i rekken av kapitler der de tar for seg ulike programmer som er kjent både for lærere og foreldre, med «løvelov» og «bra-kort», smilefjes og time-out blant annet som virkemidler.

Programmene inngår også i en tidstypisk bølge der psykologisk førstehjelp «brukes både i arbeidet med psykisk helse hos barn og unge og også som allmenn forebygging av psykisk uhelse» (Ida Holth og Ole Jacob Madsen, s. 37). I deres kapittel «Selvhjelpsverktøyet, Psykologisk førstehjelp. Når kognitiv terapi blir individuell forebygging» viser de hvordan atferdsterapeutiske teknikker flyttes ut av terapirommet og inn i barns hverdagsliv. De implisitte ideene og verdiene, og det de innebærer vedrørende barn og unge og deres tanker og følelser drøftes, og måtene som foreskrives for å håndtere tanker og følelser.

Et annet overgripende anliggende i boka løstes fram i kapitlet «Evidens, pædagogik og politik – en småbørnspædagogisk vending» av Christian Aabro. Språkopplæringen har lenge stått sentralt i myndighetens interesse for småbarnspedagogikk. Kartleggingsinstrumenter er hyppig anvendt, men også omdiskutert, her som i Danmark. Lars Holm går grundig inn på Tras (tidlig registrering av språk), som både teoretisk og kunnskapsmessig har spesialpedagogiske røtter, og som han derfor ser som en normalitetskontroll av barnehagebarn.

Agderprosjektet har solid økonomisk støtte fra myndighetene. Det har tidligere fått et faglig-kritisk søkelys på seg av bokas redaktører. Agderprosjektet mål er «å utvikle og teste ut et førskoleopplegg hvor hensikten er å bidra til at

barn har likere og bedre læringsgrunnlag ved skolestart», s. 209. I denne boka er det foreldresvarets vilkår i prosjektet som analyseres. Barnehageloven påbyr at virksomheten skal skje «i samarbeid og forståelse» med hjemmet. Det undersøker Mona-Lisa Angell ved å analysere tekster i håndboka, som «er i ferd med å bli et arbeidsredskap og /eller styringsredskap i norske og svenske barnehager», og som kan endre barnehagens pedagogikk. Foreldrenes rolle systematiseres. Hun konkluderer med at foreldrene involveres minimalt. De informeres, men har liten innflytelse på planene og er kun unntaksvis kilde til kunnskap om barna. I barnehager der program brukes bør foreldrenes innflytelse undersøkes nærmere, ifølge Angell.

Veiledning av foreldre som fosterforeldre er Solveig Botnen Eides fokus. I artikkelen «Traumebevisst omsorg i fosterhjem – behandling i omsorgens forkledning» (TBO) avdekker hun at omsorgsforståelsen snarere knyttes til behandling enn hverdagsliv, og dermed veiledes fosterforeldre til en redusert omsorgsforståelse, som er utviklet med tanke på et terapeutisk sikte. Foreldre er imidlertid ikke terapeuter.

Artikkelen bevisstgjør ikke minst om konsekvensene for barna, som først og fremst blir objekter, men også for yrkene som avprofesjonaliseres, idet det faglige skjønn devalueres. Men også pedagogikken forenkles når situasjonen, konteksten avsvettes og relasjonen instrumentaliseres. Manualene og metodene som forfatterne tar for seg, kapittel for kapittel, rettes mot barna som problemer, ikke i forhold i utdanningsinstitusjonene, samfunnsmessige tendenser eller politiske forhold. Dette kan «bidra til en avsporing og avpolitisering av vilkårene i institusjonene», sier redaktørene, (s. 19). Nestor i pedagogikkfaget Lars Løvlie leverer til slutt i boka i «Farvel til verktøyskolen» et solid og tankevekkende forsvar for pedagogikkens egenart, og for opplæringens og lærerens oppgaver og etos, men også en sviende kritikk av verktøyenes inntog i barnehage og skole, og konsekvensene for både barn og lærere. Han kritiserer ikke bare PALS og Atferdssenteret, som lever av programmet, men også Kunnskapsdepartementet som har støttet denne. Boka er egnet til debatt. Den vil visselig komme. Det er nok kommersielle interesser i prosjektene til det.

Forsøksgymnasets historie sett innenfra

Forsøksgymnasets historie kunne fortjene et profesjonelt og kritisk utenfrablikk, som evner å gi dette særegne skoleforsøket en relevant pedagogisk og historisk fortolkning. Historiene fra innsiden markerer ikke det.

Forsøksgymnasets i Oslo ble opprettet i 1967 etter initiativ fra tre tenåringer. De ønsket en mer demokratisk skole preget av likeverd mellom elever og lærere. Skolen skulle verken ha oppmøteplikt eller karak-

terer, og elever og lærere skulle sammen utforske alternative læremåter så vel som lærestoff og fag.

Skoleforsøket varte i 37 år. Skolen ble lagt ned mot medlemmenes (elever og læreres) ønske i 2004. Det er skrevet om Forsøksgymnasets i Oslo tidligere, senest til 50-årsmarkeringen for oppstarten i 2017: Tidligere forsøksgym-elev, Cecilie Wingers bok, «Da tenåringene tok makta. Trettisju års opprør i fristaten Forsøksgym», fortalte historien om skoleforsøket fra innsiden.

Det samme gjør boka som nå foreligger. «Frihet, likhet og demokrati. Historien om Forsøksgymnasets» er skrevet av Rolf Melheim. Han var lærer ved skolen i over 30 år og valgt leder i fire perioder, til sammen sju år. Altså en historisk aktør. Boka bygger i noen grad på Forsøksgymnasets arkiv, som befinner seg i Byarkivet i Oslo. Dette supplerer og dokumenterer forfatteren og andre indirekte bidragsyteres erindringer.

Det er verdifullt, men forfatteren og andre navngitte bidragsytere, er altså selv arkivskapere. Teksten reflekterer ikke over det. Bruken av andre typer kilder er selektiv og nokså mangelfull. Dette gjør historien endimensjonal og mindre selvkritisk enn en kunne forvente. Tidvis framstår teksten som et partsinnlegg.

Forfatteren hadde derfor stått seg på å framstå som et tydelig forfattersubjekt («jeg»), ikke som det autoritære «vi» (foreningen av forfatter og leser). Det ville vært en ærlig sak. Når dette uklare forfatter-subjektet («de som skriver», s. 188) til slutt takker de politikerne som gjennom mange år har støttet skolen (en fascinerende broket bukett, det må sies), er teksten plutselig over i festskrift-sjangeren.

Boka er utgitt på egenbokforlaget Nygaard Forlag. En annen lærer ved skolen, Eva Evenmo, takkes som bokas konsulent. Boka ville ikke blitt utgitt på et alminnelig forlag, slik den foreligger. Den mangler et kritisk utenfrablikk og sårt tiltrengte analytiske og redaksjonelle grep. Mot slutten skli det helt ut med detaljert opplisting av spillelista ved jubileumsfesten i 2017.

Et kildearbeid er tross alt gjort. Da er det synd og unødvendig at litteraturlista er mangelfull og at øvrige kilder er gjort rede for på måter som gjør det vanskelig for

Frihet, likhet og demokrati
– Historien om
Forsøksgymnasets
Av Rolf Melheim
Nygaard forlag
2019
224 sider

Boka bringer viktig dokumentasjon, der det synes godt gjort at Forsøksgymnasets i Oslo ble utsatt for byråkratiske grep som spente bein for elevrekrutteringen og gjorde arbeidsforholdene svært vanskelige, skriver anmelderen.

ARKIVFOTO YLVA TÖRNGREN

andre interesserte å finne dem.

Når det er sagt: Boka bringer viktig dokumentasjon til torgs, ikke minst interessante detaljer om den siste fasen før nedleggelsen i 2004. Det synes godt gjort at skolen ble utsatt for insisterende byråkratiske grep, som spente bein for elevrekrutteringen og gjorde arbeidsforholdene svært vanskelige. Dette fikk følger som så ble vendt til kritikk av skolen og brukt som argument for nedleggelsen.

Det er også interessant å bli minnet om at skolens siste år faller sammen med at Utdanningsetaten i Oslo får ny leder (Astrid Søgne fra 2000). Forfatteren burde imidlertid hatt tillit nok til sine lesere, til at de er i stand til å selv se sammenhengen og gjøre seg sine refleksjoner. Historien om Forsøksgymnasets i Oslo slutter ikke med nedleggelsen i 2004, men skrives fram mot Søgne's avgang i 2018. Boka går her ut over sine kronologiske bredder.

Med terror på timeplanen

Kenneth Bareksten
lektor og litteraturviter
FOTO PRIVAT

Tiden virker overmoden for å få terror basert på ulikt ideologigrunnlag inn i timeplanen, skriver Kenneth Bareksten.

Nok et år er gått siden hendelsene i regjeringskvartalet og på Utøya. I disse årene har det vært mange debatter om hvorvidt de skal inn i læreplaner eller ikke. Det er forståelig, og det er gode argumenter for og imot. I en artikkel publisert på nrk.no 22. juli i fjor sier Jan Tore Sanner (H) at denne konkrete terrorhandlingen skal bli nevnt med ord i den kommende fagfornyelsen. Det betyr at vi som lærere må forberede et didaktisk opplegg som både rommer og forklarer.

Tiden virker overmoden for å få terror basert på ulikt ideologigrunnlag inn i timeplanen. For kort tid siden var det et anslag mot al-Noor Islamic Centre i Bærum i Akershus. Tilfeldigheter gjorde at ikke flere liv gikk tapt. Nå har nye klasser kommet sammen, og i en av dem står det en tom pult. Et didaktisk opplegg om terror bør altså tas tak i med en gang.

Det er likevel mange hensyn å ta. Omfanget etter for eksempel 22. juli rommer mye smerte, både for overlevende og etterlatte. Men det er også et større, kollektivt sår som må bli behandlet. Behovet for å forstå og for å forebygge gjelder alle, og nok en gang hviler det et enormt ansvar på skuldrene til lærere. Men hvordan skal det gripes an?

Ved første innskyttelse virker dette som et tema som kan, og kanskje må?, arbeides med i et tverrfaglig perspektiv. Det tverrfaglige emnet Demokrati og medborgerskap, som blir en del av fagfornyelsen fra 2020, vil i så måte være et naturlig sted for undervisning om terrorvelde og hvorfor det oppstår. Men grunnleggende sett handler det om å bygge opp en solid demokratiforståelse, inkludering og aksept.

I høringsdokumentene til dette tverrfaglige emnet, kan vi blant annet lese at «Eit demokra-

tisk sinnelag er avgjerende for at eit velfungerande demokrati skal kunne utvikle seg vidare, og for å forebygge ekstreme haldningar, handlingar og terrorisme. Kunnskap om terrorhandlinga i Noreg 22. juli 2011 bør inngå i opplæringa om dette.» (Udir, 2018). Siden dette skal inn i læreplanen, må lærere uansett begynne forberedelsen til dette ganske snart. Da er det bedre å være i forkant.

Det er også andre fag som kan være nyttige til denne forberedelsen og bearbeidingen. I norskfaget, skolens største fag, er det et stort potensial til å kunne arbeide med følsomme tema, både kritisk og i dybden. Under landskonferansen til Landslaget for norskundervisning (LNU) overhørte jeg et fremragende innlegg av Tatjana Kielland Samoilow fra Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet (NTNU). Hun foreslo blant annet å se til tekster skrevet rett etter andre verdenskrig. I prosa og i lyrikkform var svært mange av tekstene rettet mot en kollektiv reparasjonsprosess etter krigens gruopvekkende opplevelser. Reaktualisering og rekontekstualisering av disse tekstene vil kunne være nyttige, både kritisk og analytisk, i behandlingen av terror generelt og spesielt av 22. juli-hendelsen.

Uansett hvilken fagdisiplin som skal romme terror, må den belyses fra alle sider. Det betyr å gå inn i tankegods ikke alle er komfortable med. Og det er elevene selv som etterlyser dette. I studien «Når terror ties i hjel» (2015) av Marie von der Lippe og Trine Anker, ble det belyst hvordan elevene savnet informasjon etter 22. juli. De ønsket å vite mer om Anders Behring Breivik og hva som drev ham til å begå de forferdelige handlingene. I den samme studien fremkom det også at svært mange lærere ikke viste hvordan de skulle gripe an handlingene 22. juli i klasserommet.

De samme spørsmålene har dessverre dukket opp på en videregående skole i Bærum. Med den polariserte samfunnsdebatten som pågår nå, og handlingene som dessverre er en konsekvens av disse, bør vi lærere forberede oss, for heller enn senere.

«Uansett hvilken fagdisiplin som skal romme terror, må den belyses fra alle sider. Det betyr å gå inn i tankegods ikke alle er komfortable med.»

bruk
hue

Bekjemp nettmobbing

Bruk Hue er et gratis undervisningsopplegg om nettvett og nettmobbing. Elevene får se en interaktiv fortelling som deretter diskuteres i klasserommet. For mellomtrinn og ungdomstrinn.

Kom i gang på brukhue.no!

Gode relasjoner øker aktivitetsnivået blant barn og unge

● **Inga-Lill Westrum**
lektor ved
Stabbursmoen skole
FOTO PRIVAT

Kan relasjonskompetanse i skolen være en nøkkel til mer fysisk aktivitet?

Resultatene fra Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT 4) viser at nær én av fire har en BMI som er så høy at de havner i kategorien fedme og er dermed i faresonen for å utvikle en rekke livsstilssykdommer. Resultater fra den samme undersøkelsen viser også at stillesitting fortsatt er et stort problem, og at deltakere har registrert at de sitter mer enn syv timer om dagen.

Samtidig med at de ferske resultatene fra HUNT 4 dukket opp, fikk jeg en nyhetsmail fra Norges Idrettshøgskole (NIH), med overskriften «Barn og unge: Sitter fortsatt alt for mye stille». Den omhandler resultatene av den siste UngKan-undersøkelsen fra NIH. Gjennom en uke har barn over hele landet målt og testet aktivitetsnivået ved hjelp av en aktivitetsmåler. De har i tillegg blitt målt og testet på muskelstyrke og utholdenhet. Resultatene fra undersøkelsen viser blant annet at unger flest ikke har kommet nærmere anbefalingen fra Verdens helseorganisasjon (WHO) om en times moderat/hard aktivitet om dagen siden 2005. Den viser også at unger blir mindre aktive med alderen. 15 åringer mangler nærmere 30 minutter daglig for å nå én-timesmålet til WHO.

Som lektor i grunnskolen med master i kroppsøving gjør jeg daglig observasjoner av aktivitetsnivået blant elevene mine i alderen 9–15 år. Jeg ser en trend til at aktivitetsnivået avtar med alderen, og at særlig interessen for gaming tar stor plass. Potensielt aktive elever velger i stedet å spille dataspill så

fort de har mulighet. De avtaler å møtes på nettet etter skoletiden og blir ofte sittende bak skjermen resten av dagen. Dette er en urovekkende utvikling, og som lærer tenker jeg mye over hva vi kan gjøre i skoletiden for å bidra til å oppnå anbefalingene fra WHO.

Erfaringer jeg har gjort meg, viser at barn og unge ikke lokkes av råd og anbefalinger rundt fysisk aktivitet. Å presentere risikofaktorer ved inaktivitet, som diabetes og hjerte- og karsykdommer, har liten effekt hos de unge. For dem ligger fokuset hundre prosent på her og nå. Det meste handler om å finne sin identitet og å passe inn blant jevnaldrende. Å understreke langtidseffektene ved fysisk aktivitet har liten effekt. Det føles fjernt og uviktig. Hvordan kan man da gå inn for å oppnå aktivitetsmålet?

I år har relasjonskompetanse vært et fokusområde i utviklingsarbeidet ved skolen vår. Et klasserom med gode relasjoner kjennetegnes ved trygghet, vennskap og en god læringsdialog. Under utviklingsarbeidet har det slått meg at å styrke relasjonskompetansen kan være en viktig nøkkel til å øke aktivitetsnivået i skoletiden. Erfaringene er at trinn med gode relasjoner automatisk har høyere aktivitetsnivå, både i kroppsøvingstimen og i friminuttene. De kjennetegnes ved at alle elevene er delaktige i større grad. De er trygge på hverandre og tør å utfordre seg utenfor komfortsonen. Trinnene kjennetegnes ved at elevene motiverer og engasjerer hverandre til aktiv deltakelse.

Dette skoleåret har elevene våre byttet plasser hver fjerde uke tilfeldig. Dette er et tiltak for å hindre grupperinger. Målet er at elevene skal bli trygge på hverandre og lære seg å være gode klassekamerater. Gradvis har vi sett effekten av dette, både i undervisning og i friminutt. I kroppsøving har det blitt bedre samhold enn tidligere. Det er ikke lenger så viktig hvem vi kommer på lag med, om de andre spiller på fotballaget eller hvor fort man løper. Som en elev sa en dag: «Kom igjen,

folkens, nå er det er superviktig å slå et slag for laget!». Elever som før trakk seg unna ukomfortable situasjoner, er i større grad deltakende, og viktigst av alt, de viser glede ved å være i bevegelse sammen med andre. Timene kjennetegnes av høyt aktivitetsnivå og smilende fjes, og dette er en sann glede å få være med på. En positiv effekt av endringene i kroppsøvingstimen er at elevene drar med seg aktiviteter fra timene over i friminuttene. Dette fører til høyere aktivitetsnivå i friminuttene enn tidligere, særlig for dem som i utgangspunktet var lite aktive.

Gode relasjoner til elevene byr i tillegg på økt kunnskap om hva som opptar dem og hva som kan motivere til aktivitet. Elevmedvirkning gjennom å ta i bruk elevenes ideer og interesser har en positiv effekt på å skape naturlig bevegelsesglede. Gjennom TV-serien «Mesternes Mester» har vi fått mange gode ideer. Elevene følger tett med på konkurransen, og vi har hatt mange egne versjoner av programmet. Selv om sydlige Mallorca er byttet ut med en vinterlig skolegård, er det givende å se hvordan konseptet fenger og motiverer til å få opp pulsen gjennom lek og lagånd.

Min oppfordring er å aktivt jobbe med relasjonskompetanse for å øke aktivitetsnivået blant barn og unge i skoletiden. Høsten 2020 får skolen nye læreplaner som byr på store muligheter for å tenke aktiv skoledag. Folkehelse og livsmestring blir ett av tre tverrfaglige tema som skal prioriteres i planen. Utdanningsdirektoratet påpeker at dette er et samfunnsaktuelt tema som skal prioriteres i alle fag der det er relevant. Aktiv læring vil i større grad bli et fokusområde, og dette må vi utnytte i arbeidet med å bekjempe stillesittingen.

«Erfaringene er at trinn med gode relasjoner automatisk har høyere aktivitetsnivå.»

«Norsk Illojallag» på gamle eventyr

● **Roar Ulvestad**
organisasjonstillitsvalgt
i Utdanningsforbundet
Bergen

FOTO INGEBJØRG JENSEN

Det har vore ganske trøytande at Norsk Lektorlag til ei kvar tid freistar å stå fram som den høgaste og mørkaste i organisasjonsmangfaldet vårt.

Heldigvis slår utmatting ofte over i rein komikk. Siste lektorale bidrag inn i komiverda var framlegget om at skulane skal opplyse om læraren sin formelle kompetanse på heimesidene. Dei har naturleg nok tinga ei undersøking frå Respons Analyse for å støtte opp under denne usolidariske, sjølv gode og lettelege handlinga. (Skoggarlatter).

Dette er ein tarveleg framstøyt for å styrke mengda lumen i sin eigen stråleglans. For oss som ser på denne oppvisinga av sjølvdyrking frå utsida, ser det mest ut som ei halogenpære som syng på siste verset.

For lektorlaget er ikkje opplæringslova stram nok, ser det ut til. Dei vil ha ein praksis ute i skulane som går mykje lenger enn det er dekning for i lov- og regelverk. På si eiga heimeside går dei eplekjekt ut i åtak på skulane: «Norske skoler skjuler lærernes fagkompetanse». Kva er dette for svada? Lokale skuleeigarar har kniven på strupen og kompetansehevar «i vilden sky» for at alle lærarar skal ha formell kompetanse i nokre prioriterte fag i skulen. Før 2025 skal alle som underviser i dei teoretiske kjernefaga, ha ei viss mengd studiepoeng. Dette er ei utfordring for skuleeigar økonomisk, og ein må med samanbitne tenner la ufaglærte vikarar gjennomføre tusenvis av vikartimar medan lærarane er vekke på samlingar og studiedagar.

Lektorlaget har ingen vørnads for den kjempedugnaden som er i full sving i skulen av alle involverte. Lærarar i vidareutdanning tek meir kostnaden i form av tidsbruk, ofte med nettene til hjelp. Skulebudsjetta får søkk i økonomien som gjer at ein må prioritere vekk andre ting. Mens dei fleste i skulen løftar i flokk for å få opp kompetansen, står lektorlaget med nasen godt i sky og vil gjere narr av og henge ut dei som dei meiner har for låg kompetanse. Norsk Illojallag er kanskje vanskeleg å uttale, men det er det Norsk Lektorlag har vore i årevis.

Skulane set inn den beste kompetansen dei har tilgjengeleg. Som tillitsvald i mange år, har eg enno

til gode å sjå det motsette. Eg har heller aldri sett døme på at høg formell kompetanse har blitt vald vekk grunna kostnad. Det eg har sett døme på, er medlemmer av Lektorlaget som føler seg fagleg suverene og knapt gidd å yte noko i eit fellesskap som dei ser seg høgt heva over.

Dei aller fleste lærarar er «bra nok». Lektorlaget viser igjen at mengda med studiepoeng i somme tilfelle står i eit diametralt forhold til klokskap og visdom. Ikkje bra nok. Kanskje er dei berre klønete i retorikken, for innimellom har dei kloke utsegner. Det kan og vere snakk om glippar, men det er òg glippar blanda med lygn, som denne:

«Norsk Lektorlag er den eneste fagforeningen i skolen som vil ha kompetansekrav for å undervise på alle trinn i alle fag.»

Det er dei altså ikkje. Lygnhalsar i tweedjakke.

Den einaste setninga eg er heilhjarta samd i når eg har nærlese det dei sjølv skriv, er: «For elevene er det selvsagt like viktig at læreren har solid fagkompetanse i mat og helse eller kroppssøving som i norsk og engelsk.»

Det er mest komikveld og Muppet-show på speed frå Lektorlaget sitt oppslag om lærarkompetanse. Business as usual. No vart eg litt trøyt att, kjener eg, men òg litt forbanna. Lektorlaget gjer ein standhaftig jobb for å gje oss lektorar med meir solidariske tendensar eit dårleg rykte. Vi som liker uttrykket «god nok», og som har eit «vi» som femnar alle stillingskodar der innehavaren har ansvar for barn og unge si opplæring. Inntil dei skjerpar seg, lurar eg på om eg skal kalle meg «Adjunkt med ekstremt med tilleggsgutdanning», eller gjere som Prince i si tid. Han kalla seg som kjent «The Artist Formerly Known As Prince»

Beste helsing

«Læraren Tidlegare Kjend Som Lektor»

«Lektorlaget har ingen vørnads for den kjempedugnaden som er i full sving i skulen av alle involverte.»

Lek og læring:

Agderprosjektet viser at norsk barnehagepedagogikk

● **Teresa Katherine Aslanian**
førsteamanuensis,
Institutt for pedagogikk,
Universitetet i Sørøst-Norge
FOTO PRIVAT

I norske barnehager med høy kvalitet lærer barna minst like mye som de lærer fra et vitenskapelig produsert og støttet førskoleopplegg åtte timer i uken.

Agderprosjektet har gjort en intervensjonsstudie som sikret femåringer i 71 barnehager et systematisk og universitetsstøttet førskoleopplegg åtte timer hver uke, gjennom lystbetonte aktiviteter med klare og spesifikke læringsmål. Prosjektet målte barns læring i forhold til matematikk, språk, arbeidsminne og selvregulering før og etter intervensjonen. Resultatene viser at oppleggene hadde god effekt på barns læring i det prosjektet betegnet som barnehager med lav kvalitet, det vil si barnehager hvor barna skåret dårlig på læring i utgangspunktet. Prosjektets intervensjon hadde derimot ingen effekt på barns læring i barnehager av høy kvalitet, hvor barn skåret bra fra før.

Forskerne bak prosjektet forklarer på Nrk.no: «Det er kun blant barna i barnehager med lite læring i utgangspunktet vi ser at opplegget gjør en forskjell. I barnehager med mye læring fra før så vi ingen effekt av førskoleopplegget.» De legger til: «Det tyder på at noen barnehager allerede jobber godt med læring». Dette er det mest spennende funnet fra Agderprosjektet, at systematiske, forhåndsbestemte, målbaserte opplegg ikke gir økt læringsutbytte for barn i gode barnehager. Hva er det med gode norske barnehager som fører til like mye læring som effekten av et universitetsstøttet, planlagt førskoleopplegg med åtte timers varighet per uke? Hvordan jobber egentlig disse barnehager med læring? Det er et spennende spørsmål.

Problemet forskerne forsøker å løse, er den ujevne kvaliteten i norske barnehager. Forskerne bak prosjektet viser til internasjonal forskning som peker på den ustruktureerte formen av norske barnehagens rammeplan som et mulig problem og faktor i varierende kvalitet i norske barnehager. Den ustruktureerte læreplanen uten detaljert innhold gir barnehager en frihet som Agderprosjektets forskere mener kan skape ulikhet i norske barnehager. Forslaget er da å implementere et førskoleopplegg for alle femåringer i barnehagen, noe som vekker uro på feltet i og med at det bryter med den vellykkede og anerkjente nordiske

modellen som bygger på helhetlig læring på barns premisser. Barnehagens ustruktureerte rammeplan muliggjør en barnesentrert pedagogikk som tolkes og implementeres i ulike sammensetninger av barn, familier, sted og personale. Grunnskolenes læreplaner er derimot langt mer detaljstyrte og strukturerede, uten at det har sikret jevn kvalitet på skolene rundt omkring i Norge. Hva om det nettopp er den ustruktureerte rammeplanen som gjør den norske barnehagen til den suksess den er? Hva om det er det som muliggjør en iversetelse av den verdibaserte, helhetlige tankegangen som skiller nordiske barnehager positivt ut internasjonalt? Et annet viktig spørsmål blir: Hva med de andre 30 timene i barnehagen per uke? Hva med barna som ikke har fylt fem år? Hvordan øke kvalitet for alle barn?

Å innføre et åtte timer per uke førskoleopplegg i alle barnehager kan kanskje virke som en fristende og enkel løsning på utjevsningsproblematikken. Agderprosjektet tilbyr imidlertid et opplegg som forbedrer resultater av visse ferdigheter, men tilbyr ingen løsning til øvrige mangler i svake barnehager. En implementering av oppleggene i barnehager vil dessuten ikke nødvendigvis gi samme effekt som intervensjonsstudien. De involverte barnehagelærerne i intervensjonene gjennom-

«Agderprosjektets resultater tyder på at norske barnehager med høy kvalitet gir barn gode læringsmuligheter. Dette er gledelige nyheter.»

pedagogikk gir god læring

Resultatene fra Agderprosjektet viste at lekbasert læring ga resultater – men bare for barn i «dårlige barnehager». Bildet viser Mari Rege, en av lederne i Agderprosjektet.

FOTO MARIE VON KROGH

gikk statsstøttet videreutdanning og fikk støtte fra forskere gjennom hele opplegget. Assistentene fikk også opplæring, og opp til to assistenter var til stede med barnehagelærerne, i små barnegrupper. Intervensjonens effekt var ikke et resultat av oppleggene alene, men også av opplæringen og støtten de ansatte fikk gjennom prosessen, de små barnegruppene og kanskje til og med de trygge rammene og høye forventningene prosjektet tilførte disse barnehagene, som fra før sannsynligvis hadde lite kompetanse rundt læring. Disse faktorene var med på å påvirke hvordan barn lærte. Det å finne mekanismen bak prosjektets effekt og implementere det er ikke så enkelt som å innføre et førskoleopplegg til alle barnehager. Hva skjer når programmet blir innført som enda et krav til barnehagelærere i allerede svake barnehager, uten ressurser til opplæring, oppfølging og gjennomføring som kreves? Blir «dårlige» norske barnehager til «gode» norske barnehager da? Når vi vet at det finnes norske barnehager som produserer samme læringseffekt som intervensjonen, er det nærliggende å heller lokalisere mekanismen bak læringen i tradisjonelle norske barnehager, som foregår hele dagen, for alle barn, og kjennetegnes nettopp av ustrukturerte læreplaner med frihet når det gjelder pedagogisk implementering.

Om vi investerer midler til å forske på norsk barnehagepedagogikk i barnehager som allerede er gode i læring, vil kunnskapen være med på å øke og utjevne den helhetlige barnehagekvalitet i Norge, uten å introdusere læringsmetoder som bryter med Norges vellykkete, verdibaserte barnehagetradisjon. Agderprosjektets resultater tyder på at norske barnehager med høy kvalitet gir barn gode læringsmuligheter. Dette er gledelige nyheter. Jeg mener at vi burde heller behandle norske barnehager som den eksportvaren den er, og heller forske på hva som gjør at norske barnehager gir en god læringseffekt uten bruk av på forhåndsbestemte, resultatorienterte førskoleopplegg. Den kunnskapen kan utjevne kvalitetsforskjeller og øke læringsutbytte i norske barnehager, for alle barn, hele dagen.

> Se også kronikken på side 48-50

LA ELEVENE FORSKE!
HOLBERGPRISEN I SKOLEN 2019/2020

Søknadsfrist: 1. oktober

Holbergprisen i skolen er en nasjonal forskningskonkurranse for elever i videregående skole innen human- og samfunnsfagene. Elevene får fordype seg, og lærer kildekritikk, fagskriving og forskningsmetode som en del av skolefagene. Deltagelse er gratis, og klassen vil få tett oppfølging fra etablerte forskere underveis.

Oppstart med lærerseminar i Bergen 6.-7. november.

holbergprisen.no/his

his@holbergprisen.no

Tastaturbehandling

Tid for touch

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

Nye læreplaner med kompetansemål for 17 fag lå til høring fram til slutten av juni. Da fristen gikk ut, var det kommet inn 7000 innspill. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) -kompetanse er ikke skilt ut som eget område, siden digital kompetanse er fagovergripende. Men hvor er da alle de elementene innen IKT ivarettatt, og med hvilke ambisjoner?

I Klassekampen i mai kunne foresatte med barn i Oslo-skolen fortelle at touch-skriving på tastatur ikke er en del av den digitale satsingen i byens grunnskole, dette til tross for at pc og nettbrett gjennom syrer så vel dagliglivet som skolen for barna.

Oslos mål for opplæring i grunnskolen avsluttes allerede etter 4. årstrinn ved å skulle «mestre enkel touch: høyre og venstre hånd på hver side av tastaturet». Bedre blir det ikke av at målene bare er veiledende for den enkelte skole.

Også i ny læreplan ser tastaturbehandling ut til å være plassert i norskfaget, men ferdigheten gjelder like mye for spennet fra matematikk til fremmedspråk. Googler man «touch», gir det tilslag på blant annet selvlæringsprogrammer, men disse kan neppe måle seg med en kvalifisert

undervisning og praktisk bruk gjennom grunnskolen, som skal legge grunnlag for videre utdanning og yrkesliv. Siden pc-enes inntogsmarsj på 1990-tallet har det hopet seg opp tapt effektivitet i alle yrker fordi folk flest ikke kan skrive touch på tastaturet. Uten spesifisert krav til touch-kunnskaper i grunnskolen for nye generasjoner, vil tilfeldighetene råde i opplæringen, med de uheldige konsekvenser det får når elevene en dag kommer ut i arbeidslivet.

Ligger det en forklaring på tingenes tilstand at for eksempel lærerutdanningsstedet Oslo Met – storbyuniversitetet ikke kan svare på hvilken undervisning lærerstudentene som skal ut å undervise i touch får? Oslo Met kan heller ikke si om det foreligger forskning om metoder som er minst like hensiktsmessige som touch-metoden. Hvordan skal de leve opp til forslag til læreplan 2020, der det er ment at eleven skal kunne skrive tekster med flyt på tastatur etter 7. trinn?

Helge Falkenberg
Oslo

Barnehage

Svømmeopplæring i

I Trondheim står flere hundre plasser ubrukt fordi barnehagene ikke benytter seg av tilbudet om gratis svømmetrening. Dette kunne vi lese i Adresseavisen 22. august. Rune Larsen i Trondhjems svømme & livredningsklub syns forståelig nok det er rart. Tilbudet, som er et samarbeid mellom Trondheim kommune, fylkesmannen og svømme- og livredningsklubben, innebærer at barnehagebarn mellom fire og seks år kan få én ukes intensivkurs. I teorien et flott tilbud. Larsen sier at han tror mye av informasjonen stopper hos styreren eller andre i barnehagen som er usikre på det å være i vann og at «det ikke kreves flere ansatte enn på en tur til biblioteket».

For det første har vi har en pedagog- og bemanningsnorm i barnehagen som i utgangspunktet er for dårlig. Det vil si, normene i seg selv er ikke så dårlige, men problemet er at de ikke gjelder for hele barnehagens åpningstid. Det innebærer at allerede før vi har forlatt barnehagen har vi utfordringer med tanke på pedagogisk og sikkerhetsmessig forsvarlig arbeid. Det er helt uavhengig av ansattes forhold til vann.

For det andre står å lese i artikkelen at «Vi favner de som detter utenfor. Om barnehagene ikke benytter seg av dette, går det utover ungene». Det er jeg enig i, men hvem sitt ansvar skal svømmeopplæring være? Svømmeopplæring er viktig. Min erfaring er at riktignok kan veldig mange barn svømme allerede før de starter på skolen. Samtidig kjenner jeg ungdommer som går på ungdomsskolen som ikke kan svømme, og det av ulike årsaker. Det innebærer også at svømmeopplæringen i barneskolen heller ikke har vært tilstrekkelig (uten å gå nærmere inn på det her). Barnehagene har mer enn nok krav til hva de skal og må, så dette tilbudet om gratis svømmetrening burde kanskje heller gå til familier som trenger det utenom barnehagens åpningstider?

For det tredje er det vanskelig å kjenne seg igjen i at en tur til biblioteket kan sidestilles med en tur til et basseng. Jeg har derfor stor tro på at både styrere og andre i barnehagen på ingen måte mener at svømmeopplæring ikke er viktig, men at de derimot, basert på faglig kunnskap og skjønn, har vurdert at de har store utfordringer med det daglige arbeide, både bemanningsmessig, faglig og økonomisk.

Utdanningsforbundet jobber for å få oppfylt

barnehagen og bemanning

pedagog- og bemanningsnormen til å gjelde hele barnehagens åpningstid. Når vi har fått til det, kan kanskje det gode tilbudet om gratis svømmeopplæring likevel vurderes, men da ut fra helt andre og bedre forutsetninger.

Kristin Elvsveen Witry

pedagogisk leder, fylkesstyremedlem
i Utdanningsforbundet Trøndelag

– Når pedagognormen gjelder i hele barnehagens åpningstid, kan kanskje tilbudet om gratis svømmeopplæring vurderes.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

SETTⁱⁱ

27.-28. november 2019
Norges Varemesse Lillestrøm

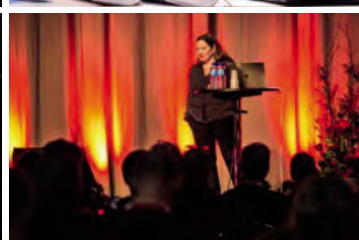
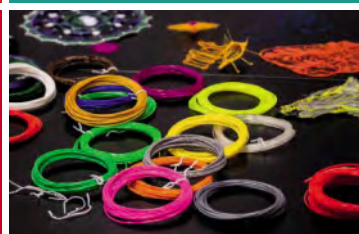

Møteplassen for
moderne og innovativ
læring

Årets temaer

Fagfornyelsen – tverrfaglighet
og dybdelæring i fokus

Barnehagelærrollen og lekens
betydning

Fagfornyelsen: Kritisk lesing
– hvorfor og hvordan?

Marte Blikstad-Balas

Arrangører

Samarbeidspartnere

Meld deg på www.settdagene.com

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Økonomisk tilsyn med private barnehager

Nasjonalt tilsyn med private barnehager bra for barna

Jan Tore Sanner. FOTO BO MATHISEN

Elin og Anders Skrede skriver i Klassekampen 6. august og på Utdanningsnytt 7. august at det er viktig å ha godt økonomisk tilsyn med private barnehager, slik at tilskudd blir brukt slik de skal. Jeg er helt enig, og jeg er glad for at de som foreldre engasjerer seg i denne viktige saken.

I dag er det kommunene som fører økonomisk tilsyn med private barnehager. Det er derimot varierende kompetanse og kapasitet i kommunene til å utføre oppgaven. En rapport fra 2017 viser at kun én prosent av de private barnehagene hadde fått økonomisk tilsyn i perioden fra 2013 til 2016. Vi vet imidlertid at den økonomiske tilsynsaktiviteten har økt noe etter at denne rapporten ble lagt fram.

Skrede ønsker tilsyn på både kommunalt og nasjonalt nivå. Kunnskapsdepartementet mener at den beste løsningen for kvalitet og ressursbruk er å flytte ansvaret for økonomisk tilsyn med private barnehager til nasjonalt nivå. Vi foreslår at den nye nasjonale enheten skal ligge under Utdanningsdirektoratet. De har også ansvaret for å føre tilsyn med friskoler. Det betyr at de har nødvendig kompetanse. Kommunene vil fortsatt føre tilsyn med barnehagene når det gjelder regelverk som ikke handler om økonomi.

Et annet viktig poeng er utviklingen vi ser i

barnehagesektoren. Stadig flere private barnehager blir en del av et stort konsern. Da er kommunens mulighet til å gjøre økonomisk tilsyn begrenset. Det stiller også høyere krav til selskapsrettslig og økonomifaglig kompetanse for å klare å følge de kompliserte pengestrømmene og å avdekke eventuelle brudd på regelverket. Med et tilsynsorgan som har det helhetlige økonomiske tilsynsansvaret for alle barnehagene som inngår i samme selskap vil tilsynet bli bedre. Det vil også gi et mer spesialisert miljø med gode forutsetninger for å kunne løse oppgaven effektivt, og på tvers av kommuner.

Dette og andre forslag til regulering av private barnehager har nylig vært på offentlig høring. Det kom over 200 svar, og innspillene er svært verdifulle når vi skal jobbe videre med forslagene. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med lovforslag i løpet av året.

Vårt mål er et nytt og tilpasset regelverk som sikrer åpenhet, kvalitet og mangfold i barnehagetilbudet og at offentlige tilskudd kommer barna til gode. Det er avgjørende at vi har kontroll og effektive tilsyn.

Jan Tore Sanner (H)

kunnskaps- og integreringsminister

● Læreplassgaranti

Ingenting er garantert – læreplasser må avtales

Jeg hører at Jonas Gahr Støre vil «garantere læreplass» til yrkesfagelever. En generell garanti er en velment, men tom garanti. Vi lever ikke i et kommunistisk land der staten eier og rår over alle virksomhetene. Heldigvis.

Arbeidslivet med private og offentlige bedrifter, avgjør sjøl om de klarer eller vil ha lærlinger, forutsatt at de er godkjent som lærebedrifter. Garanti kan imidlertid bransjer gi for sitt fagområde, nasjonalt, regionalt eller lokalt. Og det er bra for alle parter. Virkeligheta er at for noen bransjer må skoleeier hvert år dimensjonere ned tilbud for fagområder som ikke har nok læreplasser. Det kan

bety at søkerne ikke får sitt førstevalg.

De fleste fylkeskommunene har nå arbeidslivsveiledere eller koordinatore ved skolene, og det gjør en stor forskjell. I Troms er det delegert et større ansvar for formidling til skolene, der arbeidslivsveiledere, «alvene», gjør en kjempejobb opp mot hver enkelt søker. Skoleeier har dialogmøter med de 24 opplæringskontorene. Generelt gjelder et godt klima og samspill mellom aktørene, og vi ser at vekslingsmodellen gir positivt utslag i Nord-Troms, der kommunene har fire lærlinger per 1000 innbyggere, det dobbelte av Samfunnskontraktens mål. Bardufoss videregående skole

var i fjor første skole til å formidle 100 prosent av søkerne.

Troms har betydelig framgang i antall søkere formidlet til læreplass. Skoleeiers garantiansvar etter opplæringsloven er å tilby et alternativt videregående trinn 3 i skole til kvalifiserte som ikke får læreplass. Det er ei reserveløsning. Ingenting er garantert. Derfor må vi daglig jobbe knallhardt for det beste, å få på plass lærekontrakter til alle på yrkesfag!

Roar Sollied (V)

fylkesråd for utdanning i Troms

● Offentlig tjenestepensjon

Hvem jobber for å ivareta pensjonistenes interesser?

Det gikk som vi fryktet i trygdeoppgjøret – tilnærmet nulloppgjør i år også. Etter flere år på rad med negativ inntektsutvikling for oss pensjonister, fikk vi i år en minimal økning i kjøpekraften på 0,1 prosent. Helt siden pensjonsreformen ble innført i 2011, har pensjonistene vært tapere i lønnsutviklingen. Det ble da vedtatt at reguleringen av pensjonen skal følge lønnsutviklingen med et fradrag på 0,75 prosent. Dette gjelder ikke bare folketrygden, men også vår offentlige tjenestepensjon tas det 0,75 prosent.

Økonomer har beregnet at pensjonene for offentlige pensjonister vil reduseres med om lag to årsinntekter i løpet av en 20-årsperiode. Det er med andre ord ikke småpenger det er snakk om.

Tjenestepensjonen har vi selv og arbeidsgiver betalt for, og som offentlige arbeidstakere har vi vært sikre på at vi gikk en trygg alderdom i møte. Men slik ser det ikke ut til å være. Pensjonen vår tappes år for år i forhold til de yrkesaktive.

Nå er det på tide at vi offentlige pensjonister våkner opp og samler oss til felles innsats for å beholde vår tjenestepensjon. Sterke krefter er i sving for en omfordeling innenfor den økonomiske rammen ved trygdeoppgjørene, og det sier seg selv at det ikke vil tjene oss som er offentlige pensjonister. Med andre ord: Vår tjenestepensjon står i fare!

Samordning av offentlig tjenestepensjon med alderspensjon fra folketrygden er nå på trappene, og samordningsreglene avgjør hvordan tjenestepensjonen påvirkes av utbetalingen fra folketrygden. Det gir grunn til å være på vakt og følge godt med.

Landsforbundet for offentlige

pensjonister, LOP, er en organisasjon som arbeider for at offentlige pensjonister skal beholde sine opparbeidede rettigheter og sin tjenestepensjon som de rettmessig har krav på. Som medlem i LOP kan du være med på å støtte arbeidet for offentlige pensjonisters levestandard. LOP deltar i drøftingsmøter med regjering og storting når det gjelder trygdeoppgjør og statsbudsjett og er høringsinstans i saker av betydning for oss pensjonister.

Vi er mange som etter et langt yrkesliv har opparbeidet oss offentlig tjenestepensjon. Selv har jeg bak meg 45 år i full jobb som lærer. Ved lønnsoppgjørene var det som regel ikke så mye penger å hente, men en god og trygg tjenestepensjon var en del av pakken. Det ga trygghet for alderdommen. Tjenestepensjonen er et viktig gode for offentlige ansatte og må ikke rokkes ved. Derfor er det viktig at vi er mannsterke, og jeg vil oppfordre til medlemskap i LOP så vi kan bli enda mer slagkraftige!

Åse Wang Jensen

styremedlem LOP, avdeling Telemark

Mac som lærerverktøy.

Åpne opp for nye inspirerende måter å undervise på. På verktøy du og elevene elsker. Og få 5% lærerrabatt.

● Videregående skole

Ingen ukritisk avvikling av eksamensordningen

ILL. TONE LILENG

UTDANNING

Utgivelser 2019

	Annonsefrist	Utgivelse
11	18. september	04. oktober
12	09. oktober	25. oktober
13	30. oktober	15. november
14	20. november	06. desember

Spørsmål angående annonsering? Ta kontakt med:
Mona Jørgensrud, Salgssjef, HS Media, mj@hsmedia.no

Trekkordningen for eksamen i videregående kan stå for fall, skriver Aftenposten 28. august. Kunnskapsdepartementet har besluttet å utrede eksamensordninger etter fagfornyelsen og en gruppe ledet av Sigrud Blömeke, leder av Centre for Educational Measurement (CEMO), har fått oppgaven.

Det er anbefalingene i eksamensutvalgets andre rapport, publisert 15. august, som skapte overskrifter. Utdanningsforbundet har vært med i utvalget og støtter forslaget om å undersøke mulighetene for å endre dagens eksamen. Til å være så viktig for så mange er det forsket lite på eksamen og det er et lite kunnskapsgrunnlag. Det er et viktig poeng i rapporten generelt: Vi har for lite kunnskap om eksamen og om hvordan den fungerer for lærere og elever.

Det er viktig å være klar over hva anbefalingen i rapporten egentlig sier. Eksamensutvalget foreslår å utvikle dagens trekkordning, altså ikke å fjerne trekkelementet fullstendig, og å kartlegge konsekvensene av ordninger der elevene selv velger eksamensfag. Anbefalingene er som følger:

- Å utvikle dagens trekkordning og erstatte den med en ordning der fordelingen av eksamener er mer retterferdig og forutsigbar.
- Å kartlegge hvilke faglige og administrative konsekvenser det vil få hvis elevene selv velger eksamensfag.
- Å bruke kartleggingen som utgangspunkt for å utforme en ordning som gir elevene valgmuligheter innenfor tydelige faglige rammer på egnede trinn.

Dette er ikke en ukritisk avvikling av trekkordningen, slik Norsk Lektorlag fremstiller det i Aftenpostens reportasje. Anbefalingen fra utvalget er derimot en innrømmelse av at

dagens ordning gir noen urettferdige utslag og at den må erstattes av en mer rettferdig og forutsigbar ordning. Blant annet kan det bli oppfattet som urettferdig at 80 prosent av elevene på vg1 studieforbereende slipper eksamen, mens 20 prosent må opp. På vg2 kommer noen opp i muntlig og andre opp i skriftlig, noe som kan påvirke karaktersnittet fordi karakterene på muntlig ligger klart høyere enn på skriftlig.

Å kartlegge konsekvensene av at elevene får anledning til å velge selv, mener jeg er lite kontroversielt. Resultatene av et slikt arbeid ligger fram i tid og må selvsagt sendes på høring, der man kan ta detaljert stilling til det som blir foreslått.

Selv om jeg er enig i at det er uheldige sider ved å la elevene selv få velge hvilket fag de skal få på eksamen, kan jeg ikke se at det å granske dagens ordning med et kritisk blikk er kritikkverdig. Det jeg tror mange lærere i videregående er mest urolige for, er at politikerne trer nye eksamensformer som ikke har støtte i lærerprofesjonen, ned over skolen.

Den endelige rapporten til Kunnskapsdepartementet med forslag om nye eksamensformer og videre retning for arbeid med sluttvurdering, kommer i 2020.

Thom Jambak
sentralstyremedlem i
Utdanningsforbundet

Les mer debatt på
Utdanningsnytt.no

Rett på sak

Barnehageloven

Erting og mobbing er ikkje det same

Gunhild Nordvik Reite

Doktorgradsstipendiat i spesialpedagogikk ved Høgskulen i Volda

FOTO PRIVAT

«Vegen til helvete er brulagt med gode intensjonar», er det noko som heiter.

No vil eg ikkje påstå at det er den vegen det går, men eg er provosert og uroa over kunnskapsminister Jan Tore Sanner si pressemelding om «mobbelov» i barnehagen. Der saussar han etter mi oppfatning, sikkert med dei beste intensjonar, saman omgrep når han likestiller erting og mobbing: «Nå vil vi lovfeste at barnehagene skal ha nulltoleranse mot mobbing som for eksempel erting, plaging eller gjentatt utestengelse fra lek. Vi innfører en aktivitetsplikt (...)».

Mobbing er alvorleg og må motarbeidast. Kanskje er ei mobbelov nødvendig. Eg reagerer likevel på ministeren sin ordbruk. Erting er i utgangspunktet eit normalt og til dels sunt fenomen mellom barn. Nokre gonger til glede for begge partar, andre gonger ikkje, og dei vaksne må hjelpe barna å regulere dette. Stadig negativ erting der maktforholdet blir skeivt, kan nemleg gli over i mobbing. At ei lov pålagt

aktivitetsplikt skal utløysast ved «erting» i seg sjølv, kan likevel fort bli absurd og vanskeleg å handtere for barnehagane.

Eg håper det berre er Sanner som surrar med omgrep og at ikkje lovforslaget vil gjere det same. Eg er klar over at definisjonane av mobbing er mange og til dels uklare. Omgrepsdiskusjonen skal vi halde fram med, den er viktig. Men om lova skal surre som Sanner, fryktar eg den kan verte eit uhandterleg «monster» for dei som vert forplikta på den.

PS: I pressemeldinga kan vi også lese: «Regjeringen vil også innføre en aktivitetsplikt som er tydelig på hva barnehagen skal gjøre der ett eller flere barn ikke opplever det som trygt og godt i barnehagen.» Nokre born kan kjenne seg utrygge i barnehagen sjølv om dei har lagt til rette alle forhold dei har kontroll over. Nokre born er kanskje utrygge fordi dei ikkje har eit fang å sitte på når dei treng det. Eg reknar med regjeringa er tydeleg på kva barnehagane skal gjere når dei ikkje har fang nok til den store barnegruppa dei har.

LESER-UNDERSØKELSE

Hjelp oss å videreutvikle medlemsbladet Utdanning og utdanningsnytt.no

I september gjennomfører vi en leserundersøkelse. I den anledning kan det være at du som medlem i Utdanningsforbundet mottar en e-post fra oss med et spørreskjema.

Hensikten med undersøkelsen er å kartlegge lesing av bladet/nettstedet og få medlemmenes tilbakemelding på innholdet.

Svarene er anonyme og vil kun brukes til videre utvikling. Undersøkelsen gjennomføres av Kantar TNS.

Vi håper du har mulighet til å svare!

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO

Med læringsutbytte som mål – på bekostning av hva?

● **Royne K. Berget**
daglig leder i
Smedhusåsen
Barnehage SAs

FOTO PRIVAT

Agderprosjektets førskoleopplegg, «Lekbasert læring», er på mange måter en snikinnføring av det som ble nedstemt i Stortinget for drøye tre år siden.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

7. juni 2016 ble de mest kontroversielle forslagene i Stortingsmelding 19 (2015–2016) «Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen» nedstemt av et flertall på Stortinget. Dette skjedde som følge av et massivt trykk fra barnehagefolk fra hele landet. Barnehageopprøret hadde blitt etablert fordi leken, barndommen og den nordiske barnehagetradisjonen var truet, som følge av en iver etter å innføre språknorm, systematisk kartlegging og mer formell læring med utbyttebeskrivelser.

På mange måter kan vi si at Agderprosjektets førskoleopplegg, «Lekbasert læring», er en snikinnføring av det som ble nedstemt i Stortinget for drøye tre år siden. Et prosjekt med fokus på matematikk, språk og selvregulering, læring satt i system i barnehagen. Et førskoleopplegg der rammeplanen ikke står oppført i litteraturlisten i boka «Lekbasert læring».

Rammeplanen er en offentlig vedtatt læreplan som alle barnehager i landet plikter å følge. Rammeplanen er en forskrift til barnehageloven. Planen beskriver mer detaljert hva barnehagen skal inneholde og hvilket ansvar personalet har. Rammeplanen vektlegger ikke samme type målbare ferdigheter som det gjøres i Agderprosjektet.

Et knapt år etter at Stortinget valgte å verne om leken og den nordiske barnehagetradisjonen, i mai 2017, befant jeg meg på Nordiske Impulser

sammen med kollegaer fra barnehagen. Mari Rege fra Agderprosjektet var en av foredragsholderne.

Vi fikk hakeslepp av det vi fikk presentert! En av kollegaene mine hvisket til meg under foredraget og spurte om det var en spøk. Stemningen i salen, der flere hundre tilhørere var samlet, var anspent og preget av sinne, vantro og sjokk. Noen gikk i protest. Budskapet var så fjernt fra verdiene vi står for at det nesten framsto surrealistisk. Og kontrasten ble ekstra synlig når dyktige og anerkjente barnehagefolk som Berit Bae, Anne Greve, Eivor Evenrud, Birgitte Fjørtoft, Thorbjørn Ottersen og Gunilla Dahlberg på samme konferanse framførte budskap som traff oss midt i hjertet. Med barneperspektivet i fokus. Stikk motsatt av det Rege presenterte.

I barnehagealder skal leken alltid ha hovedrollen, på barnas premisser. Barn leker for å leke, og de leker for å være i den prosessen de befinner seg i. Leken er ikke instrumentell! Måten vi organiserer og tilrettelegger hverdagen på, må alltid ha barnas beste som første prioritet. Det er ikke til barnas beste hvis vi på en systematisk måte har som mål å lære dem mest mulig før de starter på skolen. Sosial kompetanse, selvfølelse og evne til å tenke og ta vare på seg selv og samhandle med andre er de viktigste egenskapene barna tar med seg fra barnehagen.

«Leken er ikke instrumentell!»

Hit med
spadene, nå
er leken over.

«Ferdige program som styrer praksis (...) er et høyst reelt framtidsscenario hvis markedskrefter i eller utenfor sektoren fortsetter å bli sponset og heiet på av myndighetene.»

«**Konklusjonen ut fra** det vi vet etter 20 år, er at Reform 97 ikke har hatt noen konsekvenser for barns læring i det hele tatt» uttalte pedagogikkprofessor Peder Haug til Barnehage.no 21. juni 2017. Peder Haug hadde rollen som forskningsleder for «Program for evaluering av Reform 97», for Norges forskningsråd.

Hva er det da som tilsier at læring satt i system enda ett år tidligere kan ha noe for seg? Er det etisk riktig å eksperimentere med barna på denne måten? Vi har ingen forutsetninger for å vite konsekvensene det vil medføre på sikt.

«**Vi ser at** hvis vi får med oss alle barnehager til å jobbe litt hver dag med lekbasert læring, får barna et bedre utgangspunkt for skolestart», sier professor Mari Rege ved Universitetet i Stavanger, til nrk.no som først omtalte saken», publisert på Utdanningsnytt.no, 9. august 2019.

For oss som befinner oss i barnehagene, er det ikke merkelig at barn som blir drillet innenfor ulike områder vil bli gode i det de har øvd på. Men er det virkelig det vi ønsker? Og hva gjøres det på bekostning av? Hva er det som ofres, dersom det settes av åtte timer i uka til voksenstyrt læring? Altså rundt 350 timer i året!

Et annet funn i studien til Agderprosjektet er at det er sterk sammenheng mellom hvor høy bemanningen er og hvor godt barna har gjort det. Altså prestert. Noe som ikke bør forundre noen. Bedre bemanning gir bedre rammer å arbeide innenfor, samtidig som det gir bedre mulighet til å følge opp hvert enkelt barn i læringssituasjonene. Men, er det positivt? Og i tilfelle for hvem?

Analyser som den danske forskeren Dion Sommer har gjennomført viser blant annet at undervisningslignende opplegg i barnehagen kan medføre at barn blir dårligere forberedt til skolen, får større adferdsutfordringer og lavere selvtilitt (Sommer og Kiltmøller 2015).

Ved systematisk bruk av pedagogiske programmer og opplegg som reduserer barns mulighet til medvirkning må vi spørre oss selv om vi faktisk er på kant med Barnekonvensjonen og Grunnlo-

vens paragraf 104. Vi må spørre oss om vi trosser barnehagelovens formålsparagraf: Å ta vare på barndommens egenverdi.

Den viktigste jobben vi legger ned i barnehagen, er å få barna til å oppleve at de blir sett og hørt i trygge omgivelser. Den jobben må utføres av tilstedeværende og kompetente ansatte som er i stand til å lese hvert enkelt barns signaler og behov. Det er vår plikt som profesjonsutøvere å verne om barnas lek og integritet. Det er sånn barn rustes til å møte livet etter barnehagetida. Dette er et stort ansvar, fordi det krever at de ansatte har et profesjonelt og faglig kritisk blikk på egen praksis. Og som er mentalt påskrudd for å kunne veilede barn sånn at de ikke havner i fastlåste uheldige mønstre. Faglig bevissthet blir for meg mye viktigere å ha fokus på, enn faglige opplegg satt i system gjennom en rigid ukeplan i barnehagen for å forberede barna på skolen. Skoletida kommer tidsnok.

«**Når man ikke** finner noen organisk årsak til smertene, handler det ofte om det stresset som barnet står i. Økningen av disse pasientene har vært formidabel de siste årene», sier professor Trond Diseth, som er avdelingsoverlege ved Avdeling for barn og unges psykiske helse på Rikshospitalet.

I løpet av fem år opplevde hans avdeling en femdobling i antall henviste pasienter fra hele landet. Det kan være flere årsaker til slike tilstander, som mobbing, skilsmisse, overgrep eller andre forhold i familien. Men etter å ha gjort en grundig kartlegging for å finne årsaken til den store økningen, var det ett forhold som skilte seg tydelig ut: Prestasjonspresset i skolen.

Det siste året har barnepsykiaterne sett at presset har forplantet seg helt ned i barnehagen.

«– Barnehagene blir mer og mer en skoleforberedende institusjon, med matte og norsk, på bekostning av barns mulighet til lek, sier overlege Stein Førde, som også jobber ved Rikshospitalet». Utsagnet er hentet fra artikkelen «Barnepsykiaterne slår alarm: – Barn helt ned i førskolealder blir syke av stress» publisert av VG 30. september 2018.

Vi må spørre oss om vi ønsker en framtidig barnehagesektor styrt av et lite knippe aktører med stor politisk innflytelse, med marginaliserte profesjonsutøverne som konsekvens. Der innovasjonen for de overordnede pedagogiske linjene foregår utenfor barnehagen, en utvikling som i praksis reduserer mulighet til å bedrive innovasjon fra dem som er nærmest barna i arbeidet. Der hverdagen i mye større grad er detaljstyrt på bekostning av barnets autonomi. Kanskje også på bekostning av barns psykiske helse. Og der rammeplanen blir tilsidesatt.

Ferdige program som styrer praksis bidrar til en avprofesjonalisering av barnehagelærrollen. Det er lite sannsynlig at så mange barnehagefolk ønsker dette, men det er et høyst reelt framtidsscenario hvis markedskrefter i eller utenfor sektoren fortsetter å bli sponset og heiet på av myndighetene. Som profesjonsutøvere er det vår plikt å yte motstand mot denne utviklingen, på barnas og våre egne vegne.

«**Etter å ha gjort en grundig kartlegging for å finne årsaken til den store økningen, var det ett forhold som skilte seg tydelig ut: Prestasjonspresset i skolen.**»

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem
av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
Kr 500,- for ordinært abonnement.

Send din bestilling til abonnement@utdanningsnytt.no

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER

Her kan du finne:

- Opplysninger om abonnement
- Forfatterveiledninger
- Stillingsannonser
- Arkiv med eldre utgaver av Spesialpedagogikk
- Utvalgte artikler i fulltekst
- Ved å bruke søkefunksjonen kan du finne bestemte temaer eller forfattere

www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

Oslo

STOVNER VIDEREGÅENDE SKOLE

Vil du være med å videreutvikle Norges mest spennende skole?

Vi arbeider hver dag med å hjelpe unge mennesker til å frigjøre potensialet sitt gjennom tett og omsorgsfull oppfølging og undervisning av høy kvalitet. Stovner videregående skole arbeider etter moderne prinsipper om traumeinformert pedagogikk. Vi på Stovner gjør en forskjell - vil du være med å lede våre flotte medarbeidere?

Vi har ledig 100% fast stilling som avdelingsleder studiespesialisering fra 1. januar 2020. Er det deg?

Webcruiter-ID: 4123195848. Les også hele annonsen under [oslo.kommune.no/ledige stillinger](https://oslo.kommune.no/ledigestillinger)

Søknadsfrist 12.09.2019

NATURFAGSENTERET

2019

Naturfagkonferansen

Naturfag for framtida

- 17. oktober, Blindern UiO • gratis
- barnetrinn – ungdomstrinn – vgs
- mulighet for påfølgende kursdag

naturfagsenteret.no/naturfagkonferansen

KOR ARTi' på RØROS

5. - 6. november 2019

Nytt repertoar på korarti.no - 15 nye sanger
Program og påmelding kulturskoleradet.no

NORSK KULTURSKOLERÅD

MODERNE NETTKURS - NANOLÆRING - MOBIL LÆRING

Norsk Nettskole

Nettkurs for lærere:

Matematikkvansker

Kurset er 100 % nettbasert med full frihet i forhold til tid og sted. Det består av 12 leksjoner fordelt over perioden oktober 2019 til mars 2020.

Kurset er for lærere i grunn- og videregående skole og har et praktisk og metodisk fokus:

- Hvordan oppdager vi elever i matematikkvansker
- Hvilke vansker er vanlige
- Hvordan undervise disse elevene
- Hvordan oppnå forståelse og mestring i matematikken

www.norsknettskole.no

kurs@norsknettskole.no

Tlf: 63 85 08 08

Endre Lien | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ/FOTOVISJON AS

Lov
og
rett

Pensjonsløsning for private barnehager

Partene i PBL-oppgjøret ble 26. august 2019 enige om en ny og varig pensjonsavtale for de ansatte.

Partene for private barnehager med hovedtariffavtale i PBL (Private barnehagers landsforbund) har inngått avtale om såkalt hybridpensjon. Pensjonsordningen trer i kraft fra 1. januar 2020 og gjøres gjeldende for alle ansatte som er 52 år og yngre per 1. januar 2020.

Pensjonsløsningen med PBL innebærer:

- Alderspensjon etter tjenestepensjonsloven (hybridpensjon)
- Livslang pensjon
- Lik pensjon for kvinner og menn
- Maksimal sparesats på 7 prosent
- Kan tas ut fleksibelt fra 62 år. Man kan jobbe og ta ut pensjon samtidig.
- Tjener opp pensjon alle år du jobber.
- Kan, men må ikke velge risikoprofil og investeringsvalg
- Ordningen med avtalefestet pensjon (AFP) som i dag
- Uførepensjon, etterlattepensjon og barnepensjon

For FUS-barnehagene ble det fremforhandlet løsning om hybridpensjon høsten 2016, da det ble landet pensjonsløsninger på flere private tariffområder:

- Virke – HUK-området (helse, utdanning, kultur og frivillighet)
 - KS-Bedrift
 - FUS/Trygge barnehager
- Hybridløsningene er maksimalordninger, med sparesats på 7 prosent der arbeidsgiver betaler 5 prosent og må dessuten betale et tillegg på om lag 1 prosent for kvinner.

Hva er hybridpensjon?

Hybridpensjon reguleres av lov om tjenestepensjon.

Hybridpensjon har elementer fra ytelses- og innskuddspensjon. Hybridordningen fungerer på mange måter som en innskuddspensjon, men er en livsvarig og kollektiv ytelse.

Du betaler en årlig premie til et pensjonskollektiv, ikke til deg selv og dine arvinger. Når du dør går kapitalen tilbake til de andre medlemmene av forsikringsordningen.

Hybriden kan utformes som en innskuddsordning, men da med krav til minste utbetalingstid, og arbeidsgiver er ansvarlig for kostnader i utbetalingsperioden.

Sparesatser

Minimum sparesats er 2 prosent av all inntekt. Maksimalgrenser for innskudd er 7 prosent av

lønn opp til 12 G, i tillegg 18,1 prosent av lønn mellom 7,1 og 12 G. Hver enkelt ansatt får en innskuddskonto.

Arbeidsgiver må betale et tillegg på om lag 1 prosent for kvinner, fordi kvinner lever lengre enn menn og henter følgelig mer ut av pensjonskollektivet enn menn.

Regulering

Pensjonsbeholdningen reguleres med avkastning, men det er mulighet til å legge inn ulike garantier, for eksempel at beholdningen blir regulert i takt med lønnsveksten.

Arbeidsgiver er ansvarlig for kostnadene hvis du slutter eller du tar ut pensjon.

Når du slutter

Når du slutter og blir meldt ut av pensjonsordningen, beholder du rett til pensjonsbeholdningen hvis du har vært medlem i 12 måneder eller mer. Det utstedes et pensjonsbevis.

Pensjonsbeviset utgjør et eget rettsforhold mellom innehaveren og pensjonsleverandøren.

Vi viser til informasjon om pensjon på Utdanningsforbundets nettsider:

<https://www.utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/pensjon/>

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Når demokratiet – og skolen – testes

Unge Venstre skapte oppstyr i valgkampinnspurten. På Breivang videregående skole i Tromsø ble partiet hindret i å sette opp en stand med materiale der legalisering av hasj var det politiske budskapet. Episoden førte til at samtlige ungdomspartier pakket ned sine stands og forlot skolen i protest. Det gjorde de ikke fordi de støttet Unge Venstres forslag. De markerte sin protest mot det de opplevde som politisk sensur og en krenkelse av ytringsfriheten.

Av samme grunn konkluderer avisa Nordlys klokt når dette omtales på lederplass 2. september: «Ytringsfriheten må stå sterkt i et demokrati. Det gjelder også ytringer vi ikke liker. Politiske ytringer må ha et særskilt vern. Uenighet om et budskap skal ikke løses ved sensur, ytringer skal møtes med motytringer.»

Jeg støtter ikke Unge Venstres forslag. Men jeg vil hevde at de egger til debatt på et politikkområde der vi på ingen måte kan si at vi har funnet de gode løsningene. I dag har vi ikke en ruspolitikk som fungerer i nærheten av godt nok. For meg som lærer blir likevel det viktigste spørsmålet i kjølvannet av hendelsen på Breivang videregående skole dette: Har skolens samfunnsmandat noe å gjøre med denne hendelsen? Mitt svar er ja, uten tvil.

«Opplæringen skal gi elevene kunnskaper og ferdigheter til å møte utfordringer i tråd med demokratiske prinsipper. De skal forstå dilemmaer som ligger i å anerkjenne både flertallets rett og mindretallets rettigheter. De skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet. Gjennom arbeidet med temaet skal elevene lære hvorfor demokratiet ikke kan tas for gitt, og at det må utvikles og vedlikeholdes.»

Dette står i Overordnet del av læreplanverket, pkt 2.5.2. Den siste setningen er kanskje den viktigste. Demokratiet – og med

det kritisk tenkning og ytringsfrihet – kan ikke tas for gitt. Det kan bare bestå ved at det hele tiden *brukes*. Derfor er en helt sentral del av skolens og lærernes oppdrag nettopp å skape grunnlag for demokratisk praksis. Bare ved at elever selv opplever og deltar i reelle demokratiske prosesser kan vårt demokrati utvikles og vedlikeholdes.

For fem år siden feiret vi 200-årsjubileet for Grunnloven. Ved åpningen av jubileet ble jussprofessor Ola Mestad ble intervjuet. Han ble spurt om hvem det er som er beskyttet av ytringsfriheten. Svaret hans var interessant. «Det er de som mener noe om «NAVing» og innvandrere – drittsekkene.»

Jeg har en anelse om hva professor Mestad ville med dette noe uortodokse svaret. Og det peker i samme retning som Overordnet del: demokratiet kan bare leve om det blir tatt i bruk av folk som utfordrer det bestående. Det har faktisk en egenverdi når noen kritiserer og vil ha endring – også når det de tar til orde for, kan være i konflikt med gjeldende lover og sosiale konvensjoner.

Det er slik demokratiske samfunn utvikler seg. Når vårt land er bedre å bo i i dag enn for 150 år siden, handler det ikke minst om at en del ting som da var forbudt, nå er tillatt. Som for eksempel homofili, stemmerett for kvinner og rett til fagorganisering. Når vi opplever at folk rundt oss, på ulike møter og i ulike media, frimodig bærer fram både klokt og uklokt og høylytt kritiserer i øst og vest, er det en styrke ved samfunnet vårt vi er i kontakt med. Det er selve livsnerven, når sant skal sies.

Å stå i dette kan være krevende. Men det er faktisk et viktig karaktertrekk ved demokratiet at vi ikke bare skal respektere, men også aktivt legge til rette for både kritiske ytringer og skarp debatt. Og vi lærere skal gå i spissen.

«Politiske ytringer må ha et særskilt vern.»

Følg oss fra innsiden

Se Utdanningsforbundets ledelse på oppdrag når de møter medlemmer, tillitsvalgte, politikere og fagfolk. Se bilder fra spennende konferanser vi deltar på. Følg med på sakene vi brenner for – og det flotte arbeidet medlemmene våre gjør i møter med barn og elever.

Utdanningsforbundet er på Instagram. Følg oss da vel.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Av: Vigdis Alver, Marius G. Vik, Marianne Aagedal og Emilie A. Pedersen

Lærernes rettssikkerhet er svekket med 9 A

Bekymrede lærere har kontaktet Utdanningsforbundet etter innskjerpelsen i opplæringsloven. Nå er Utdanningsforbundet i dialog med Kunnskapsdepartementet.

Lærere kontakter Utdanningsforbundet og forteller at de opplever sin egen rettssikkerhet truet og svekket etter innskjerpelsen i opplæringsloven. Dette jobber Utdanningsforbundet nå aktivt for å få gjort noe med.

– Vi er i dialog med Kunnskapsdepartementet for å følge opp funnet i deres egen evaluering og undersøkelsen blant Utdanningsforbundets medlemmer, sier Steffen Handal.

Han er nemlig tydelig på at like selvsagt som at elevene skal ha et godt skolemiljø er det at lærerne opplever at deres rettssikkerhet er ivaretatt.

– Elevene skal ha et trygt skolemiljø, men vi kan ikke godta at dette går på bekostning av lærernes rettssikkerhet, vi må makte å ivareta begge interesser, understreker Handal.

Seks av ti: Svekket rettssikkerhet

I en rapport som Respons analyse har gjort for Utdanningsforbundet, sier hele 57 prosent av

SVEKKET: Innskjerpelsen i opplæringsloven har ført til at stadig flere lærere opplever at rettssikkerheten deres trues.

FOTO ISTOCK

Utdanningsforbundets arbeidsplassstillsvalgte at de er helt eller delvis enig i at «lærernes rettssikkerhet har blitt svekket med innføringen av kapittel 9 A i opplæringsloven». Tilsvarende tall for ledere er 43 prosent.

Spørsmål om innsyn i saker og rettssikkerhet for andre berørte enn eleven er også problematisert i en Deloitte-rapport som kom sommeren. Her heter det at «Det bør vurderes å gjøre en nærmere utgreiing/avklaring av forholdet mellom

manglende partsrettigheter og utøvelse av personvernrettighetene. Dette er blant annet viktig for å sikre at personer som blir beskyldt for å ha krenket andre, får oppfylt sine rettigheter etter personvernforordningen [...]».

Manglende kontradiksjon

Nå opplever flere lærere at de ikke får innsynsrett i saker mot dem, ei heller får de mulighet til å forsvare seg mot anklager som kommer fra elever/foresatte. Utdanningsforbundet har fått en rekke henvendelser fra lærere som opplever at deres egen rettssikkerhet er truet, og at de er blitt anklaget for å ha krenket elever.

– Mange lærere opplever at det rettes alvorlige påstander mot dem, og at sakene fort eskalerer. Samtidig nektes de innsyn i saken, og de gis ikke mulighet til å fortelle sin versjon. Det bryter med grunnleggende rettsprinsipper, sier Handal.

Utdanningsforbundet støtter imidlertid fremdeles intensjonen i loven.

– Alle elever skal selvsagt ha et godt skole- og læringsmiljø, understreker Utdanningsforbundets leder.

Studere i utlandet?

Nå har vi utvidet reiseforsikringen i vår studentforsikring fra 90 til 180 reisedager for deg som er utenlandsstudent. Dermed dekker reiseforsikringen deg også om du tar et semester av studiene dine i utlandet. Studentforsikringen inneholder reise-, innbo-, ulykkes- og uføreforsikring og koster kun 996 kroner i året.

Les mer og bestill på udf.no/studentforsikring

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Kurs

Gode lesestrategier

26. september ønsker vi velkommen til et spennende kurs i Lærernes hus der temaet er lesing. Kurset gir en innføring i hva lesestrategier er, hvilke strategier som passer for mellom- og ungdomstrinnet og hvordan man kan undervise i dem. Målet er at elevene skal kunne velge hensiktsmessige lesestrategier i møtet med ulike tekster og ulike lesesituasjoner. Kurset vil være relevant for lærere som ønsker å styrke sin fag- og leseundervisning, og samtidig oppnå bedre tilpasset opplæring for alle elevene sine. Kursholder er Vigdis Refsahl.

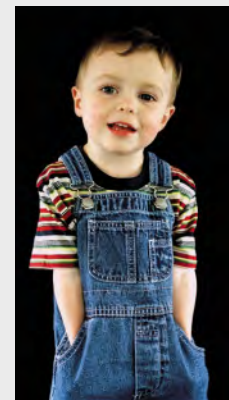
Helt vanlige barn

2. oktober inviterer vi til kurs på Victoria Hotel i Stavanger. Det handler om variasjonen i det å være et vanlig barn, som de unike og individuelle individene de er. Svært mye av barns utvikling er godt innenfor det vanlige, selv om det ikke følger en gjennomsnittsnorm. Kanskje is i magen og kunnskap om variasjon hos barn er noe av det hjelpeapparatet skal bidra med? Målgruppa er barnehagelærere, styrere og lærere på 1.-4. trinn. Kursholder er Kirsten Flaten.

Seksuelle overgrep og vold

3. oktober arrangerer vi kurs i Bergen der temaet er barn utsatt for seksuelle overgrep og vold. Målet er å gi kursdeltakerne innsikt og forståelse for utsatte barns situasjon. Hva er det som bidrar til fortsettelse av traumatiserende barndomsopplevelser? Hvordan vi kan motvirke hemmeligholdelse? Hvordan møte krenkede barn og deres foresatte? Kursholder er Øivind Aschjem.

Les mer på www.udf.no/kurs

UTVIKLING: Kanskje is i magen og kunnskap om variasjon hos barn er noe av det hjelpeapparatet skal bidra med?

FOTO INGRAM

Søknadsfrist:
22. september

Har dere gjort
en ekstra innsats
for klimaet?

Les mer på udf.no/klimaprisen

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1308 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 35 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Studentforsikring

Som medlem av Pedagogstudentene kan du bestille vår knallgode studentforsikring. Denne inneholder både innbo-, reise-, ulykkes-, og uføreforsikring, og koster kun 996 kroner i året. NYHET! Nå har vi utvidet reiseforsikringen fra 90 til 180 reisedager for utenlandsstudenter.

Les mer på udf.no/studentforsikring

Har du en medarbeider som fortjener heder?

30 ÅR HOS SAMME ARBEIDSGIVER
— **et kvalitetsbevis**
MEDALJEN FOR LANG OG TRO TJENESTE

Les mer på medaljen.no

NORGESVEL
DET KONGELIGE SELSKAP FOR NORGES VEL